

REMBERTI DODONAEI
DE OLERIBVS,
ET CARDVIS,

STIRPIVM HISTORIAE
PEMPTAS QVINTA.

DE HERBIS EDVLIBVS,
LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

ANTECEDENTE Pemptade Frumentorum Leguminumq̄, materia compre-
hensa est: nunc altera edulium herbarum succedit pars, qua Olerum historia
continetur. Est autem inter hæc differentia haud exigua: quædam etenim
herba sine foliis edulia sunt, alia fructu, radicibus verò non pauca.

Eorum autem, qua herba sine foliis edendo sunt, duplex est genus: non-
nulla enim tota, ac subinde sola edi possunt, vt Atriplex, Beta, Brassica, La-
ctuca, &c. alia verò nec sola nec tota eduntur, sed ciborum ac Olerum aliorum
condimenta sunt, vt Apij genera, Sinapi, Eruca, Nasturtium, &c. Quæ omnia vt verè Olera
dicuntur, sic & hæc, Pemptas ista explicabit: additis quinto loco spinosis Carduis, quorum non-
nulli edules sunt, vt Cinara, Carduus Leucographus, & alij.

Primo autem loco occurrunt herba, qua tota ac subinde sola estantur: additis interim & iis,
qua cognatione aliqua ipsis adherent, tametsi etiam edules non sint. Nec enim, vt sapius admo-
nuimus, similes ab inuicem diuellendas existimauius: iam & expediens cum vtilibus inuiles
describi, ita enim faciliùs vna ab altera dignosci potest.

DE ATRIPLICE.

CAPVT PRIMVM.

TRIPLICIS genera sunt duo, hortense ac siluestre.

1. Hortensi caulis procerus & erectus nonnullis alis & ramis brachiatur: folia
lata, acuminata, & Bliti foliorum æmula, læuora interim mollioraq̄ue: flosculi
exigui sublutei coaceruati: semen foliatum, tenui cortice obductum, racema-
tim cohæret: radix in altum descendit, multæ ex qua fibræ promuntur. Sunt
folia caulesque in initio subcandido relucentia colore, ac veluti tenui resperfa farina; proce-
dente verò tempore in luteum nonnihil subinde elanguescunt.

2. Siluestris læuitate formaque foliorum, floribus, semine folioso hortensem æmulatur, sed
humilior ac minor est omnibus partibus.

3. Vtriusque generis caule, foliisque, & succo rubens species etiam quandoque reperitur, fre-
quentiùs tamen hortensis.

4. Est verò & alia siluestris, humillima, ramosior, foliis angustioribus, floribus, seminibusque
prioribus respondens.

5. In hortis olitoriis frequenter, fatiua etiam non fata prouenit: siluestres iuxta vias, semi-
tas, scrobes, & margines agrorum sæpiùs gignuntur.

In maritimis ad Tergestini salinas a se repertam & Atriplicem quamdam Matthiolus re-
fert, humi suis caulibus procumbentem: foliis candidis, Spinachiae minoribus: semine in
summis virgis racematim congesto, radice multiplici, quam Marinam appellat.

Iunio ac Iulio, subinde Augusto mense vigent, semenque perficiunt.

Græcis ἀτρίπλις dicitur, item & χρυσολάχανον: Latinis Atriplex, & Aureum olus: Offici-
nae Latinam retinent nuncupationem: Germanis Widen, Widen: Belgis Weide: Italis Atri-
plice, & Armola, Trapese: Hispanis Armolles: Gallis Arrouches, ou Bonnes dames: Anglis Gra-
ge: Bohemis ěeboda. Plinius de Atriplice & Chrysolachano seorsim discribit, veluti ab inui-
cem

cem

Atriplex hortensis.

Atriplex siluestris.

Atriplex siluestris humillima.

Atriplex Marina.

FF 2

cem

cem differentibus. De Atriplice siquidem lib. xx. De Chrysolachano lib. xxvii. cap. viii. vbi sic scribit: Chrysolachanon, inquit, in Pineto Lactucae simile nascitur: sanat nervos incisos, si confestim imponatur. Et aliud genus Chrysolachani traditur flore aureo, foliis Oleris.

Pes anserinus.

Garofmus.

Temperamento Atriplex, Galeno auctore, in secundo ordine humida, frigida in primo; Hortensis verò etiam humidior ac frigidior. Dioscorides edi Olerum modo coctam ait, aluum itera mollire, ac phygethla siue panos quoque discutere, siue cruda siue cocta imponatur; semen cum aqua mulla regium morbum sanare.

Galenus huic ex eo abstergendi vim adesse existimat, & iocinoris obstructions aperire posse.

De Pede anserino. CAP. II.

AD Atriplicum genus referenda vulgaris occurrit herba, Pedem anserinū appellant, cubitali aut altiore caule, nonnihil striato ac ramoso hæc assurgit: foliis circumuestitur latis, læuibus, splendētibus, aliquot sectionibus per oras diuisis: flosculi exigui subrubent: semen ramulorū cacuminibus racematim adhærēs: Atriplicis siluestris fatis simile est; radix in multas fibras diuiditur.

Secus veteres parietes, vias, semitas, alibi que incultis ac desertis humentibus nonnihil locis frequens exit.

Viget ac floret vnà cum Atriplicibus reliquis.

Nomen recentior ætas Pede anserino dedit, à similitudine pedis anseris, quem angulis & sectionibus suis, folium quadamtenus exprimit: Germanicè *Gänsefuß*; eadem vocatur Gallicè *Pied d'oye*, Italicè *Pede di ocha*, Anglicè *Goose foot* / Belgicè *Gansen voer*.

Facultate hæc herba frigida quoque ac humida est, & quidem non minus Atriplice, sed vti apparet, etiam amplius refrigerans. Suum generi exitialis ac perniciofa, si edatur, fertur. In Medicinæ vsu non admittitur, multò minus inter edulia.

De Garofmo CAP. III.

AD MODVM fœtida hæc herbula est, corrupta putridaque salsamenta, ac fœtens horum ius grauissimo molestissimoque odore superat: exiguis repit cauliculis, circa quos foliola colore formaque Atriplicis, sed minora multò, omnino videlicet exigua: flosculi pusilli, semenque minutum veluti siluestri Atriplici: radix tenuis fibris nonnullis capillatur.

Locis incultis, iuxta semitas nasci gaudet: semel ad hortos translata diutinè recurrit.

Annua est vti reliquæ Atriplices, cum quibus viret, viget, ac perit.

Garofmum ex eo quòd fœtidum *γδερ* siue liquamen piscium redoleat, Cordus appellat: Tragium Germanicum aut Atriplex fœtida dici potest; hirci siquidem virosuū odorem, huius fœtens odor etiam superat. Ad Atriplicum autem genera referendum.

Nullus autem vsus est herbe; ex vtero tamen laborantibus grauitate odoris prodesse potest: nam vti Hippocrates ait, cum vterus strangulant, ad nares graucolentia adhibenda.

De

Blitum maius.

Blitum minus.

Blitum rubens.

Blitum maculosum.

FF 3

BLI.

Amaranthus purpureus saturato cocci colore. Amaranthus maior floribus obsoleti coloris.

- B** LITI plura sunt genera, magnitudine, tum & nomine differentia.
1. Quod maius appellatur, supra duos aut tres pedes attollitur: caulis eius rotundus in alas non paucas distribuitur. Folia sunt lata, acuminata, veluti Atriplicis, sed virentiora ac glabra: flosculi & semina latis membranis inclusa in ramulorum fastigiis racemosa: radix multiplicibus fibris deorsum demittitur.
 2. Minus Blitum humilior est, foliisque angustioribus: flosculi huius obscure rubent: semina ut Atriplicis ac maioris Bliti: radix eiusdem modi.
 3. Vtriusque rubens quaedam reperitur species: maioris autem caules potissimum rubent; minoris vero & caulis, foliaque, ac radices; quae & est purpura rubicantem succum attritu reddunt.
 4. Est & Blitum foliis non modo virentibus, sed rubro luteoque coloribus pulchre distinctis, forma prioribus simile. Quod non abs re Blitum maculosum siue maculatum dicitur, & à nonnullis herba Papagalli, aut rectius Plittaci herba, à foliis varie coloratis, similitudine Plittaci plumas referentibus.
 5. Amaranthus. Iam & ad Bliti genus referendus quoque venit Amaranthus purpureus vterque, cum cocci saturato ac eleganti rubore tinctus, tum obsoleti coloris amplioris ac laxiores spicas progenerans: de quibus Pemptadis 11. lib. 1. scriptum est.
Passim reperiuntur vulgaria Blita locis incultis; non raro in hortis sponte nascuntur. Vna cum Atriplicum generibus recurrunt, vigent, ac florent.
Graeci βλίττον: Latini Blitum appellant: Germani *Wayer*: Hispani *Bredos*: Itali *Biedoni*, *Blito*: Galli *Blete*.
Olus, Galenus ait lib. vi. De simplic. medic. facult. esculentum est Blitum, humidæ frigidaque temperaturæ, in secundo maxime excessu. Alimentum autem corpori præbet exiguum, ut 11. De aliment. facultatibus. Ex oleribus siquidem est δροσισ, siue gustabilis qualitatis expertibus; quorum substantia aquosior est.
Huiuscemodi autem olera non solum exiguum nutriunt, sed & ad facilem deiectionem sunt propensa, non tamen vehementer, cum nulla ipsis adsit qualitas acris aut nitrosa, quæ ventrem ad excernendum excitet.

De

De Spinachia. CAP. V.

Spinachia.

SPINACHIA Blito vel etiam Attriplici cognata est: folia profert mollia obscure virentia, succi plena, acuminata, & latiore base triangulari, iuxta pediculum sæpenumerò vna vtriusque profunda sectione diuisa: caules teretes, pedales, intus concauos, similibus foliis conuestitos, iuxta quæ, tum & in fastigijs ramulorum flosculi racematim cohærent, succedente mollior spinoso semine: radix tenuibus fibris cõstat.

In hortis facillimo cultu prouenit, solum vix vllum refugit.

Quous ferè anni tempore feri potest. Vere sata citò adolefcit, & intra duos menses perficitur. Quæ verò Autumno feritur, non ita celeriter increfcit, sed per hiemem restans, mox primo Vere semen profert.

Spinachiam nostra ætas appellat: nonnulli Spinacheum olus: alij Hispanicum olus: Fuchsius Græcè σπινάχια vocat: ab Arabibus ac Serapione Hispanac dicitur. Sunt qui στυλομαλαχίω, aut πτυλομαλαχίω, id est, Maluaceam Betam nominant. Germanis Spinet: Belgis Spinnagie: Hispanis Espinaca: Italis Spinacci: Gallis Espinars: Anglis Spynache.

Falluntur qui Plinij Boulapathon esse existimant: Lapathi siquidem genus Boulapathon est: radicis tantum altitudine ab alijs differens, vt lib. xx. cap. XXI. ipse refert. Nec quoque Hippocratis Blitum est, quod veluti linguam esse scribit lib. II. De morbis muliebribus: nam

Boulapathon.

inter subditia istud refertur, quæ rubrum fluxum muliebrem reprimunt ac sistunt. Talis autem Spinachie facultas haudquaquam est, adstrictione omni carens.

Est autem Spinachia humida plane ac frigida ordine ferè secundo, sed humida magis: ex olerum numero, quorum substantia aquosior, & sapor qualitatis expers: citò idcirco descendit, & aluum emollit.

Editur decocta, sed alimenti exiguum aut nihil confert: flatulenta nonnihil est, & nau-seam facitè parit, nisi Zinzibere aut alio consimili condatur: recipitur & inter cruda acetaria recens enata, prius scilicet quàm latiora ei subnata fuerint folia.

De Beta. CAP. VI.

BETA duorum est generum: candida vna, nigra altera: cuius vna species radice est crassa admodum, ac eduli.

Sunt autem folia priori magna, lata, læuia, resplendentia, quandoque dilutiùs, aliàs saturatiùs virentia: caules longi, bicubitales, striati, in ramulos effusi: circa quos initio flosculi copiosi ordine digesti, colore subuirentes: deinde semina aspera, rugosa: radix teres, longa, intus candida est.

Alter Beta folijs, caule, semine, radiceque similis, solo colore differens est: qui in folijs, caulibus rubens elucet.

Tertia & caule folijsque rubet, sed subinde dilutiùs: radices verò habet paulò breuiiores, sed crassas, Napis sæpenumerò persimiles, quæ interiore pulpa rubent, & ori quàm reliquorum gratiores, ciboque aptiores.

Seritur in hortis Beta: solum amat madens ac lætum. Opportunissima satio eius est Vere: tota æstate viret, nec non & hieme: altero anno caulis cum seminibus assurgit.

Iulio aut Augusto semen ad maturitatem peruenit.

Tertia radix priusquam caulis exeat eruenda, alioqui cibo inutilis futura.

Græcis στυλον, πτυλον, & à nonnullis πύτλιον dicitur: Latinis Beta: Germanis Mangoldt: Belgis Bette: Italis Beta, Bietola: Hispanis Aselgas: Gallis De la Porée, Bette: Anglis Bettis.

FF 4

Nomine

1.

2.

3.

Beta candida.

Beta rubra.

Beta rubra Romana.

Nomine vicina est *σουλς* dicta: sed vt apud Athenarum, diuersum genus, & à Beta differens.

Candidam Betam *σουλς*, id est, Siculam cognominari Theophrastus ait: hinc Siclae vox, qua Barbari & Officinæ pleriq; Betá appellitant.

Tertiam Betam Germanis *rote Rüben*, id est, Rapum rubrum dici Fuchsius auctor est. Non est tamen Rapi, sed Betæ species, quam nonnulli Romanam Betam vocant.

Ceterum Beta candida quidem humidum ac frigidum olus est, quod adiunctam quamdam falsilaginem ac nitrosam facultatem habet: unde & extergit, & per nares pituitam euocat. Cocta autem editur, citò descendit, & aluum ad excernendum & deponenda excrementa excitat; præsertim cum iure in quo decoquitur sumpta: absque iure esitata, deposita nitrositate, minus extergit, ac aluum irritat. Nutrimentum autem ex Beta qualicumque tandem exiguum aut nullum corpori accedit, idque minus quam ex Lactuca probum.

Succus autem naribus inditus pituitam clementer extrahit & caput purgat; decoctum foliorum & radicum furfures & lentes abstergit. Radix ceraso nonnihil cortice ano glandis modo imposita, aluum quoque ad excrementorum expulsionem inuitat, præsertim exiguo sale conspersa.

Rubra Beta nonnullæ adstrictionis particeps, aluum minus mouet, sed cibo minus idonea.

Tertia:

Tertiæ radix mensibus hibernis cum sale & aceto condita acetarij alterius loco subinde cocta infertur: palato & ori grata.

De Brassica. CAP. VII.

Brassica vulgaris sativa.

Brassica rubra capitata.

BRASSICAS duas Dioscorides facit: sativam vnam, siluestrem alteram: & quidem præter tertiam Marinam, quæ ad Helxines genera pertinet: de qua lib. 3. Pempt. tertiæ. Tria autem huius Theophrastus genera statuit, *ουλοφυλλον*, siue Crispum vnum: alterum *λειοφυλλον*, Læue: tertium *αγριον*, siue silvestre. Theophrastum Cato imitatur, tres quoque Brassicas referens: primam quidem læuem, grandem, latis foliis, caule magno; alteram crispam; tertiam minutis caulibus, teneram & acerrimam. Eamdem distinctionem refert & Plinius lib. xx. cap. ix. vbi in tres species diuissse eam ait Græcorum antiquissimos: vnam crispam, alteram *λειαν*, & tertiam, quæ propriè appellata sit *κεραμην*: libro verò xix. & alia plura genera his adiicit, Tritianum, Cumanum, Pompeianum, Brutianum, Sabellicum, Lacuturrium.

Nostra ætas non paucas quoque obseruauit, vel colore vel forma differentes Brassicas, Quædam enim sessili folio patulæ sunt, aliæ contracto capitata, nigræ nonnullæ, pleræque albidæ, vel etiam saturato colore virentes, iam & læui folio istæ, illæ verò crispo aut laciniato. Est & in caulibus differentia.

Prior Brassicæ species foliis luxuriat magnis, latis, expansis & patentibus, iisque in saturato cum virore rubore nigricantibus, pediculis tamen foliorum, costis ac fibris paulò dilutiùs rubentibus: caulis qui è mediis Vere surgit foliis ramosus, flosculos profert luteos, siliquas oblongas, quales Rapi, & semina rotunda similia: radix fibris firmatur.

Huius species & quædam foliis in orbem & globum contractis capitata reperitur, cuius tamen globosum caput minùs quàm albidæ capitata: color verò foliorum huius dilutiùs etiam quàm antecedentis rubet: reliqua conueniunt.

Tertiæ folia minora sunt, vtrinque ad costam vsque mediam profundiùs semel atque iterum inferiùs incisa, per margines verò admodum crispa: in reliquis non differt.

Quarta foliis est fissis, & in lacinias multas dissectis: secùs ab aliis non differens.

Quinta caule foliisque omnino minor est, & natura sua siluestris: idcirco nec in cibatu desiderata:

1.

2.

3.

4.

5.

Brassica crispa.

Brassica Selinoïdes.

siderata: seminis autem causa praecipue feritur ac colitur, ex quo subinde non exiguus quaestus accedit.

6. Sexta caule innititur crasso; folia initio effundit ampla, lata, ex albo virentia, crassis costis albidioribus distincta, reliqua in globi aut capitis formam arctissime contrahit, quae candidissima sunt; quibus Vere dissolutis caulis assurgit ramosus, flosculos, siliquas, ac in his semina proferens.
7. Est verò & alia quaedam capitata, albida quoque, quam Sabaudam vocant. Oblongiora huius sunt capita, minusque arcte conclusa, quae si Vere explicentur, caules emittunt similiter ramosos, floribus albidis speciosos: quos siliquae & semina succedunt aliorum similia. hiemis rigorem haec non sustinet, neque ad Ver peruenit, nisi admodum clemens hiems fuerit.
8. Succedit Cauliflora dicta, haec priore caule foliisque albidis refert, sed foliorum loco, quae in caput conglomerantur, caules huic in mediis exeunt foliis crassi, albi, molles, qui ori grati cum suauitate cocti eduntur; à quibus Vere, si hiemem superare (quod rarissimum) potuerint, altioribus factis, flores, semina aliorum similia prodeunt.
9. Iam & alia quaedam ex albarum genere, cuius caulis omnino crassus redditur; non quidem in mediis foliis, verum infra & proximè radicibus, quo loco strumosus factus etiam Rapi haud parui magnitudinem aemulatur: huius interior medulla, qualis reliqui caulis, & reliqua veluti aliarum.
10. Superest & alia Brassica reliquis procerior: folia huius non laeua, sed rugosa, saturato virore nigricantia, caules, flores, siliquae, & semina ab aliorum haud dissident.
Brassicæ omnes hortenses sunt, sed quae siluestrior, in agris feritur. Amat Brassica solum mediocre, pingue, probè stercoreatum, & benè subactum. Translatione omnis proficit, ac melior euadit. Indigenæ omnes Belgio sunt, Sabauda, Cauliflora, & posterioribus duabus exceptis, quarum semen aliunde infertur.
Seri ac transferri quouis anni tempore Brassicam posse Petrus Crescentius sentit. Apud Belgas Martio mense, Aprili, & quandoque Maio feritur: Augusto verò etiam non raro, aut sub initium Septembris. Transferri, inquit Columella, sex foliorum Brassica debet. In alium autem locum transferuntur ac transplantantur Brassicæ in Belgio, Maio aut Iunio, quæ quidem

Brassica filuestris Crambe dicta.

Brassica capitata albida.

dem primis Veris mensibus satæ sunt, quæ deinde hibernis mensibus virent, ac succedente Vere flores ac semina proferunt: Augusto verò demum mense satæ, Octobri aut Nouembri transferuntur, vel quandoque etiam Martio mense, qualis præcipuè albidæ capitatæ sunt, quæ deinde post Solstitium in capita extuberant. Sabaudæ verò & Caulifloræ tempestiuè ferendæ, Maioque transferendæ sunt.

Omnia autem Brassica Dioscoride & Galeno Græcè *καμβη* appellatur: & satiuæ quidem *καμβη ή κέρα*: Theophrasto verò hæc *ράφανος* dicitur. Est quidem Rhabbanus vulgò, quæ Latinis Radicula; sed Theophrastus Radiculam non Rhabbanum, sed Rhabbanida vocat: eadem verò & *αμέθυσος* herba est, sic dicta, non modò quòd ebrietatem arceat, verum quòd & colore (quæ prioris generis est) Amethyston gemmam referat: Officinæ & vulgò Caulem nominant, ab ipsius caulis præstantia: Germani *Koltraut*: Brabantii *koote*: Galli *des Choux*: Hispani *Colhes*, *Conues*: Itali *Caulo*, *Verza*.

Prior species est ea, quam Theophrastus *λειφύλλοι*, Plinius vno loco *λείαν*, alio Cumanam cognominat: eandem & Cauloden quosdã vocitare ait: Cato hanc Leuem appellat: vulgò Rubra caulis: Germanis *Dreiter roter Kol*: Brabantii *Groote roode koote*: Galli *Choux rouges*.

Alteram speciem Brabantii vulgò *koostens* vocant: Latine Rosaceam Brassicam dixeris. Pertinere hæc ad Tritianum genus nonnullis videtur; Plinius siquidem lib. XIX. cap. VIII. Tritiani caulem sapore & magnitudine præcipuum esse ait, sed ex terræ aggestione talem fieri: cuiusmodi Rosacea non est. Magis cum Lacuturribus ex valle Aricina, capite prægrandibus, & foliis innumeris, conuenire videtur.

Tertiam Crispam Theophrastus *ουλοφύλλοι* nominat, atque inter Brassicas primo loco refert; Catoni secunda est; Plinio Sabellica est: Sabellico, inquit, (generi) in admirationem crispa sunt folia. Germanis *Kraussertol*: Belgis *Shetronctiede koote*: Galli *Choux crespuz*.

Quarta foliis filis *σελινοειδής*, Latinis Brassica Apiana rectè vocari potest, tamen Plinius lib. XX. cap. IX. Crispam sic dictam velit à similitudine foliorum Apij: sunt autem Apij folia haudquaquam crispa, sed in varias partes dissecta: vulgò apud Brabantos *Shethatiede koote*.

Quinta Veteribus tertia est, quam Plinius propriè *καμβη* dici affirmat, Brabantii *Stoozen*. Quæ inter albidas prima est, vulgò Capitata nuncupatur: & à nonnullis Brassica Imperialis:

10

24

3

4

5

60

Brassica Sabauda.

Brassica Cauliflora.

lis: Germanis *Kappis frant*: Belgis *Caburs Koole* / *Stuytkoole*: Gallis *Choux Cabuz*: Hispanis *Repolho*, *Colhes morcianos*: Italis *Caulo Cappuccio*, *Cappuzzino*: Anglis *Cabbage*.

6. Sextam Brassicam Tritianam nonnulli a Plinio dictam esse censent, cuius magnum & saepe pedale caput aliquando conspici lib. XIX. cap. VIII. & paulò antè ex terræ aggestione tale fieri, affirmat. Brassica autem ista capitata, non ex aggerendo aut accumulando terram, talis nascitur, sed sua natura, si tempore & loco idoneis transplantetur, capitata efficitur.

7. Quæ succedit, septima ordine, Brabantis *Dauope Koole* / id est, Sabauda Brassica dicitur. Fertur ex semine prouenire Caulifloræ, quod in Belgio maturuit. Inter Lacuturres capitatas non temere numerari potest.

8. Caulifloram verò nonnulli etiam Cypriam Brassicam vocitant: Italis *Caulofore*: Gallis *Choux floriz*, Brabantis *Dloem Koole*. Hæc cum Plinij Pompeiana conuenire videtur, de qua sic lib. XIX. cap. VIII. Pompeianû (genus) procerius, caule ab radice tenui, intra folia crasse scit.

9. Proximam Rapecaulem vulgò nominant.

10. Postremam Nigram cognominant Brassicam: ab Italis *Negrecaulem* (vt fertur) dictam. An hæc ad Brutianum referenda sit expendendum, quod Plinius prægrandibus foliis, caule tenui, sapore acuto esse scribit.

Ceterum Brassica omnis resiccantem & adstringentem facultatem habet, atque vnà nitrosam quamdam vehementius abstergentem qualitatem: hanc autem succus aut decoctum eius sibi vendicat. substantia siue Brassicæ corpus adstringentem & resiccantem retinet. Deposit enim Brassica decoctione nitrosam hanc qualitatem, quæ succo ac humido eius insidet: quam omnem aqua, in qua primò decoquitur, ad se pertrahit. Quam ob causam decoctum eius aluum mouet, veluti & succus si bibatur. Abiecto autem primo iure in quo decocta est, aluum Brassica siccat & adstringit: alimentum autem corpori præbet exiguum, succum verò ingenerat non probum, vtpote crassum ac melancholicum: minùs tamen crassum aut vitiosum, quæ albidæ sunt, quæ idcirco & aliis præstant. Cato tamen crispam maximè commendat: sed huic albidæ cognitæ non fuerunt. Obscuritate visus laborantibus & tremulis comesam auxiliari, Diosc. auctor: Cynam verò eius acriorem, stomacho vtiliorem, & ad

ad

Brassica caule rapum gerens.

Brassica nigra.

ad vrinam ciendam validiorem esse: sale autem cōditam stomacho inimicam esse, & aluum conturbare: crudam verò ex aceto mansam lienosis prodesse, idem ait. Plinius splenicis in vino albo per dies quadraginta exhibendam scribit.

Fertur & Brassica cruda ante alium cibum sumpta ebrietatem arcere, neque inebriari posse eum, qui crudam præsumperit: postea verò sumptam crapulam etiam discutere. causa cuius naturale Brassicæ cum Vite dissidium; quod tale est, ut si quando in arvis appropinquaerit Viti, aut statim tabescat, aut Vitis farmenta tabefaciat: aut si, dum coquitur, vinum instilletur, de cetero non coquatur, ac color eius corrumpatur: ut in Geoponicis Cassij Dionysij Vticensis scribitur. Athenæus tamen arcendi ebrietatem potentiam, non foliis, sed semini Brassicæ ascribit. Conferunt verò & folia omnibus inflammationibus ac œdematis cum polenta trita ac imposita; cum sale carbunculos rumpunt.

Succus Brassicæ, auctore Dioscoride, cum iride & nitro sumptus aluum mollit: cum vino verò epotus viperarum moribus aduersatur. Idem cum Fœnogræci farina podagricis ac articularibus doloribus impositus prodest; tum & vlcibus sordidis ac vetustis: caput purgat naribus infusus: cum loliacea farina subditus menses mouet: Plinius succum cum vino auribus instillatum, auditus tarditati prodesse refert.

Semen, præsertim Ægyptiæ Brassicæ, quod amaræ, Galeno teste, qualitatis particeps est, lumbricos pellit: faciei lentigines, ephelidas, & quæcumque modicam absterfionem expostulant, expurgat.

Aqua, in qua decocta est, nervos articulosque mirè adiuuari ferunt: tum & vulnera recentia ac vetera: etiam carnicomata, quæ nullis aliis remediis sanari possunt, si hac foueantur.

Cauliculorum cum radicibus crematorum cinis admodum resiccans est, & adipe vetusto exceptus ad inueteratos laterum dolores prodest.

De Siluestri Brassica. CAP. VIII.

SILVESTRIS Dioscoridi nuncupata Brassica, satiuarum minori quinto loco descriptæ 1.
similis esset, nisi hirsutior, albidior, ac sapore amarior foret; folia siquidem, flores, siliquæque satis respondent.

GG

Nasci

Brassica siluestris.

Brassica siluestris perfoliata.

Nasci autem hanc in maritimis præruptis locis Dioscorides ait: reperitur verò & in Zelandiæ altioribus iuxta mare tumulis.

2. Præter hanc verò & alia siluestris est, folio omnino minore, læui, indiuiso, latæ & oblongæ formæ caulem quodammodò amplectente, perfoliatæ fere simili: cuius cauliculi teretes, tenues, inanes, flosculos initidò proferunt candidos, atque siliquas inde tenues, oblongas, & angulosas. In campis sponte gignitur, in Hispaniis quidem auctore Clusio, tum verò & in nonnullis Aultriæ ac Germaniæ locis.

Florent Brassicæ istæ æltiuis mensibus, atque intereà etiam semen perficiunt.

1. *Κεράβη ἀγρία* à Dioscoride Græcè prior dicitur, Latinis Brassica siluestris, Brassica rustica, & à nonnullis Brassica marina; differens tamen à Brassica illa, quâ Dioscorides hoc nomine inscribit, & recentiores Soldanellam appellant: de qua Pemptadis tertiæ lib. 111. scriptum est.
2. Alteram campestem Brassicam nominant, nonnulli etiam montanam, vel perfoliatam. Est verò prior illa siluestris calida ac sicca, & quia amara, extergens quoque. Folia, inquit Dioscorides, imposita vulnera conglutinant, & inflammationes tumoresque discutunt. De alterius facultatibus compertum nihil extat: à nemine enim in cibum admittitur.

De Boragine siue Buglossò vero. C A P. I X.

1. **B**ORAGINI lata sunt folia, rotundis tamen longiora, humi decumbentia, Verbasci foliorum fere magnitudine; sed nigricantia & aspera, bubulas æmulantia linguas: caulis cubitalis, aut altior, ramosus: flosculi in cacuminibus eleganter cærulei, rarò albidii, ex quinque foliolis compositi: è quorum medio nigra eminent stamina, fastigio coeuntia, pyramidis in modum acuminata: radix fibris cohæret, hiemis ac frigoris impatiens.
2. Huius verò & altera extat species, foliis similibus, sed minoribus: flosculis cæruleis paruis, absque staminibus, quàm vulgaris Buglossii minoribus: radix restibilis hiemem sustinet, foliis intereà quoque virentibus.
- Vulgaris Borago passim in omnibus hortis reperitur: quouis solo provenit. Altera omnino rara est, paucisque cognita. Magna ætatis parte, & in multum Autumnum vsque Borago floret ac viget.

Officinis

Borago.

Boraginis altera species.

Officinis Borago dicitur, Germanis *Burretsch*, Italis *Borragine*, Hispanis *Borraces*, Gallis *Borrache*, & *Bourrache*, Brabantis *Bernagie*, Anglis *Borage*, Bohemis *Boract*, à nonnullis Porrago. Veterum est *βούγλωσσον*, quod Latinis Lingua bubula, Lingua bovis, Buglossus, & Libaniam dicitur; Apuleio & Corago: unde fortassis Boraginis nomen C. in B. mutato, nisi apud Apuleium Borago pro Corago legendum sit; à Plinio verò & *Ἐφροσύνη*, siue Euphrosynum, quòd hilaritatem excitet: quod & antiquus versiculus de Boragine testatur:

Ego Borago gaudia semper ago.

Humidi autem euidenter est temperamenti, calidi non item; sed in calore frigoreque medij esse apparet.

In vinum coniectum Buglossum, inquit Dioscorides, animi lætitiã efficere creditur: Galenus quoque & Plinius, vino iniectum lætitiã & hilaritatis causã esse existimari, animique voluptates augere, affirmant.

Nostra ætas non modò herbam, sed præcipuè flores subinde in vinum coniicit, vel acetariis inspergit, lætitiã ac hilaritatis excitandæ causã: condiuntur & in hunc usum cum sacharo flores: cum & alia ex iis parantur, quibus ad cordis corroborationem, tristitiã pellendam, & animi lætitiã augendam Medici passim vtuntur.

Folia cum aliis oleribus decocta ad aluum molliendam nonnihil conferunt: conueniunt verò & iis, qui ob faucium asperitatem tussunt, cum melicrato, auctore Galeno. Aiunt (vt inter Dioscoridis notha) Buglossi herbam, quæ tres caules emittit, si cum radicibus & semine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodesse; ad quartanos verò, quæ quatuor.

De Buglossa vulgari, siue Lycopsi.

CAP. X.

QVAM Officiã Buglossam appellant, folia quàm Boraginis longiora promit, acuminata, maiora quàm Lactuã, aspera, & hirsuta: caulis in altum surgit bipedalis, aut altior, superius in ramulos diuisus; quos ordine digesti flosculi conuestiunt, priusquam toti dehiscant in rubro purpurascens, deinde cærulei, non magni, quinque foliolis patentes; in quorum conceptaculis oblonga, aliquantulum rugosa terna quaternaque succedunt semina: radix oblonga, teres, digitalis crassitudinis, pluribus annis restans: in calidis regionibus locis

GG 2

apricis

I.

Buglossa vulgaris.

Buglossa filuestris.

apricis foris rubens, alibi subnigricans, interiore carne candida, lentoque succo prædita.

2. Est huius & minor omnino species, foliis quæ& asperis ac oblongis, sed multò minoribus: flosculis quoque cæruleis, sed exiguis; radix cuius tenuis & albida. Prior, ut Dioscorides ait, in campestribus nascitur: scribitur verò in Germania ac Belgio, tum & alibi in hortis.

Minor frequenter in agris frumentum ferentibus reperitur.

Floret vulgaris Buglossa à Maio aut Iunio vsque in ætatis finem: folia hieme pereunt, Vere noua erumpunt.

Minor æstiuis quoque mensibus viget.

1. Posterior ætas Buglossam, & Buglossam domesticam hanc appellat; ac pro vero Buglossa in usum recepit: unde & Germanis Döhsenzunge / Düntonghe / & Buglosse dicitur. Legitimum Buglossum Borago est.

Hæc autem à veteribus λυκοψις, siue Lycopsis est dicta, quam Galenus inter Anchusæ species numerat: à quo Dioscorides quoque haud alienus est, Lycoplim à nonnullis Anchusam vocari referens. Nec temerè inter Anchusas habetur, cum omnibus partibus ipsas referat. Esse verò hanc Lycopsin veterum, dubitare non poterit, qui ipsam cum huius descriptione conferre voluerit, quæ sic habet:

Lycopsis.

Λυκοψις τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὅμοια θείδακι, μακρότερα δὲ καὶ τετραγώνια καὶ παχέα καὶ πλατύτερα, πεπλασμένα ἀπὸ τῆς ρίζης κεφαλὴν καὶ λὸν ἀνίστα μακροῦ, ὀρθοῦ, τετραγώνου, ὠδονομαχίας ἔχοντα πολλά, πηγαίας τετραγώνου καὶ ἐπ' αὐταῖς ἀνθή μικρά, πορφύρεα. ρίζα δὲ ἐρυθρὰ: hoc est: Lycopsis folia habet Lectucæ similia, sed maiora, asperiora, & crassa, ad radicis caput reflexa: caulem emittit longum, rectum, asperum, adnata multa aspera dodrantalia habentem; in quibus flores parui purpurascens; radix rubicunda. An ne talis Buglossa vulgaris? folia aspera & Lectucæ maiora respondent, & caules ramosi, flosculi item circa alas cæruleo purpurascens, nec non radix in calidis regionibus foris rubens. Qua de causa audiendi illi minime sunt, qui Buglossam vulgarem Cirsion esse existimant: Cirsion siquidem ex Carduorum est generibus, cuius flos in pappos abit: ex horum autem genere Buglossa nequiquam est; nec flos eius in pappos resoluitur.

2. Altera species, Lycopsis quædam minor est, aut potius Anchusæ quoddam spurium genus: vulgò Buglossam filuestris nuncupant.

Cete-

Ceterum facultate Lycopsis, auctore Galeno, refrigerans & desiccans est. Cum oleo, inquit Dioscorides, radix imposita vulneribus medetur: cum farina hordeacea erysipelatis sudorem, Plinius air, in febribus mouet succo aquae calidae admoto.

Recentior aetas huius folia, flores, & radices eodem, quo Boraginis siue legitimi Buglossi, loco habet, & medicamentis omnis generis quae tristitiam depellere, morrorem excutere, hilaritatem excitare, voluptatem adferre, & cor corroborare creduntur, admiscet. Oleribus folia addita idem quod Boraginis queunt.

De Anchusis. CAP. XI.

Anchusa Alcibiadion.

Anchusa tertia.

ANCHUSÆ excepta Lycopsi, tria Dioscoridi sunt genera, Onoclia videlicet, Alcibiadion, & tertia proprio nomine destituta.

Onoclia lata, acuminata, hirsuta, & aspera promit folia, Buglossæ vulgaris breuiora, sed quam Lactucæ latiora: caules complures breues, humum versus reclinatos, foliis non minus asperos, quorum fastigia in alas sparsa flosculis ornantur, Buglossæ dictæ æmulis, sed minoribus: radix digitalis crassitudinis longa.

Alcibiadion foliis est multò minoribus angustioribusque, asperis tamen, hirsutis, ac pungentibus: caulis mediocris exiles fundit ramulos: flosculi parui puniceo colore purpurascunt, forma Buglossæ similes; radix teres & longa.

Tertia foliis etiam quam Alcibiadion minoribus, angustioribus, nihilominus asperis & hirsutis: flosculi in alis cærulei: radix aliarum similis.

Harum radices in calidis locis ac regionibus rubent, & sanguineo colore manus inficiunt: in Belgio verò satæ ac aliis frigidis regionibus id minime præstant, neque colore rubent. Tantum Solis calor feruorque ad colorem radicum intendendum potest.

Præter has verò & quarta quedam reperitur, foliis asperis, hirsutis, ac pungentibus, ac non raro humi orbiculariter procumbentibus, tertiæ similis, è cuius cauliculo dodrantali flosculi dependent oblongi, interiùs caui, doliolis pertusis similes, colore lutei: radix oblonga altè descendit.

Locis apricis Anchusæ nasci gaudent, ac pingui lætoque solo. Prior in Hispaniæ agris reperiri fertur: reliquæ non modo Italiæ, sed & Narbonensis Galliæ indigenæ sunt: reperiuntur

Anchusa quarta siue Pseudoanchusa.

4.
Pseudoanchusa.

1.

tur & alibi. Dioscorides Alcibiadion in locis arenosis nasci scribit.

Quarta non raro in Bohemia occurrit secus agrorum & viarum margines.

Florent ac vigent Anchusæ æstiuis mensibus: messis tempore sanguineum succum radices fundunt, auctore Dioscoride.

Ἀγχουσα Græcis dicta, apud Latinos nomē feruat: extant verò & huius inter nothas voces quædam nomina, vt, κατάγχουσα, λευκή, ἀρχιβιλλιον, ὀνόφυλλον, πορφύρεα, μύδουσα aut μέδουσα, à nonnullis verò & Fucus herba.

Prior ὀνόφυλλον appellatur, & à nonnullis κάλυξ, à nonnullis in Belgio Buglossa Hispanica.

Secunda ἀρχιβιλλιον, ὀνοχευλές, & Anchusa altera.

Tertia Anchusæ nomen retinet. Galli cum hanc, tum alias *Orchanette* appellant, Hispani *Soagem*, Itali *Anchusa*.

Quarta illa esse potest, quæ à Plinio lib. XXI. cap. XX. Pseudanchusa appellatur: & à quibusdam Enchusa ac Doris.

Ceterum Anchusæ Onocliæ radix refrigerat & reficcat, auctore Galeno, & vna adstringit: & quia subamara, biliosos etiam extergit humores: folia imbecilliora, adstringunt tamen quoque & reficcant. Dioscorides & ambusta & vetera vlcera & oleo & cerato efficacem radicem ait, erysipelatis cum polenta mēderi, lepris & vitiliginibus cum aceto imponi,

partus extrahere genitali impositam, decoctum exhiberi ictericis, nephriticis, & splenicis, febricitantibus cum melicrato: ad vnguentorum spissamenta à pigmentariis vsurpari: folia in vino pota aluum sistere.

Alcibiadij radicem Galenus calidiorem esse tradit, ac magis medicatam: hac verò etiam calidiorem tertiæ parvæ, utpote quæ ceteris amarior sit, & amplius medicata. Dioscorides verò has aduersus virus viperarum ac aliorum serpentum commendat, & siue in potu siue in cibo aut etiam alligatu auxiliari. Plinius lib. XXI. cap. XV. Anchusæ radicem aptam esse tradit inficiendo ligno ac ceris.

Butyrum
rubrum.

Recentiorum nonnulli butyrum recens insulsum cum Anchusæ radice addito vino, donec ruborem contraxerit, coquunt: quod Butyrum rubrum appellant, & non modò ex alto delapsis exhibent; verum & ad exanthematum facilem eruptionem prodesse ferunt, si cum calente ceruisia mox intio propinetur.

De Echio. CAP. XII.

ECHIO folia à radice exeunt oblonga, non admodum lata, hirsuta, aspera, & veluti exiguis spinis horrida, humi procumbentia, Anchusæ similia; inter quæ medius assurgit caulis teres & rectus, foliosus, non minùs quàm folia asper, adnatis multis appendicibus extrema parte reflexis, veluti ramuli Heliotropij; quæ præter exigua foliola flosculos proferunt cauos, sursum hiantes, initio e rubro purpureos, inde cæruleos, staminibus aliquot purpureis mediis, quibus semen succedit angulosum, acuminatum, anguis caput aliquo referens modo: radix proluxa, teres, locis apricis subinde foris rubescit.

Huius & species quædam flore rubens quandoque visa, ceteris priori similis. candidis etiam flosculis alicubi extare fertur.

Secus vias & semitas, nec non agrorum margines, ac in ipsis desertis agris prouenit: latum pingueque solum amat, locis gaudet apricis.

Tota ætate floriferum est, semen intereà maturatur, hieme folia restant.

Græci ἔχιο & ἀρχιβιλλιον, auctore Dioscoride, appellant: à Nicandro verò ἔχιο, ἰχθιον, & ἀρχιβιλλιον dicitur. Facit autem hic duas Echij species, vnam Anchusæ similem; alteram altiorē,

rem,

Echium.

Echij altera species.

rem, maiore folio, flore paruulo, capitulis viperæ. Prior non temerè Anchusæ species creditur, tertia videlicet aut secunda, quæ & Alcibiadion nominatur. Alterum autem Echium non aliud esse apparet, quàm quod à Dioscoride describitur.

Appellatur verò istud Echium spurii quidem nomenclaturis, vt, ἰππίου ἄρα, σαΐα, aut ἀειδά: Latinis Alcibiacum. Officinis hæc stirps incognita est.

Apuleius cap. v. de Viperina herba agit, quam ait ἐχιδνίου ἡ ἀνεύχελος dici, Latine Serpentariam & Radicem Macedonicam: sed hæc ab Echio differens est. Echium Hispani *Terna de la Biuora*, vel *Chupamel*, Itali *Buglossa saluatica*, Galli *Buglossé sauage*, Germani *Wilde ochsenzungel* nominant.

Facultate autem Echium Anchusis, secundæ præsertim ac tertiæ simile est. Radix percussis à serpente ex vino prodest: eos verò qui antè biberunt feriri non patitur. folia & semen idem præstant: Dioscorides auctor. Nicander in Theriacis Echion quoque inter eas refert stirpes, quæ serpentium, ac præsertim viperæ morfui resistunt, ac serpentes abigunt.

De Maru herba. CAP. XIII.

MARU folia promit lata, oblonga, è virore ad cæruleum inclinantia, candicantibus aliquot maculis signata, subinde deorsum reflexa: caules rotundos, ac ramosos, similibus foliis, sed sensim attenuatis conuertitos: è quorum cacuminibus flosculi dependent rotundi, oblongi, intus caui, colore lutei, circa annexum quandoque exiguo limbo purpurascens; quibus semina succedunt angulosa, nigricantia: radix oblonga, mediocriter crassa.

Huius verò & minor quædam species, foliis angustioribus, nihilominus oblongis: cauliculis tenerioribus, alioqui priori similis.

In latis ac herbosis collibus exit, tum & secus vias ac agrorum margines in Bohemia, Rhetia, Vindelicia, Norico, Pannonia, ac ultra citraque Danubium locis complurimis.

Viget ac floret à Maio in multam ætatem.

Recentior ætas Maru appellat. Meminit autem Maru herbæ Auicenna cap. CCCCLXIII. quinq; eius species enumerans, quarum prima & secunda odoratæ calidæque, quarta similiter calida, sicca & attenuans; tertia verò temperata, quæ existimatur esse Buglossum; quin-

Misebar.

Maru herba.

Cerinthe.

Leucogra-
phis.

Vna stirps
subdiuersis
nominibus
separatis
locis quan-
doque de-
scribitur.

maculis inscripta habet. Potest verò eadem & Cerinthe ac Leucographis esse; non rarò si-
quidem eadem stirps, sub diuersis nominibus locis separatis occurrit, vt & alibi scripsimus.

Non esse autem hanc Memitham, quæ Græcis γλάυκιον, aded palàm est, vt refutatione
opus non habeat.

Ceterùm facultate hæc Maru species frigida apparet atque adstringens: & talis quoque
Leucographis est Plinio auctore: Vtilis, inquit, proditur sanguinem excreantibus, tribus obo-
lis cum Croco: item cœliacis, trita ex aqua & apposita, profluuiio feminarum; oculorum quo-
que medicamentis; & explendis vlceribus, quæ fiunt in teneris partibus corporis.

De Bupleuro. CAP. XIII.

DVÆ Bupleuri sunt species, angustioris folij vnum, alterum latioris.
1. Angustioris folij Bupleuron bicubitalibus aut altioribus assurgit caulibus rotundis;
geniculatis, in complures alas diffusis; foliis circa singulos articulos oblongis, angustis, stria-
tis, latioribus quàm Graminis: flosculis in ramulorum fastigijs exiguis, veluti Anethi, luteis,
vmbellatim compositis, quibus succedit oblongum, & perfoliatæ æmulum semen: radix te-
nuis in ramulos diuellitur.

2. Alterius folia latiora, breuiora, sed non minùs striata, quædam à radice, alia iuxta caulem
exeunt, qui teres, geniculatus, crassior, ac breuior est: flosculi similiter lutei: vmbellæ paulò
maiores, tum & semen: radix oblonga, crassa, foris nigricans.

In montosis ac iuxta saxosas fluuiorum ripas nascitur: angustioris folij plerisque iuxta
Mœnum Germaniæ fluuium valdè frequens. Vtrumque in Bohemia pluribus locis viret, ac
non rarò in ipsiis rupibus, quod latioris est folij: reperitur & alijs Germaniæ, tum & Hispaniæ
locis.

Iulio ac Augusto florent: deinde semina perficiunt.

Pro Bupleuro vtrumque habetur: nec descriptioni βουπλευρον repugnant, quæ apud Pli-
nium lib. xxii. cap. xxii. extat. Bupleuron in sponte nascentium numero Græci, inquit, ha-
bent, caule bicubitali, foliis multis longisque, capite Anethi.

Latoris folijs Valerius Cordus Isophyllon, non scio quo auctore, nominauit: plerique
Elapho-

ta refrigerans Misebar dicta: cum qua autem
harum specierum Maru à nobis descriptum
conueniat (si modò ex his est) difficile est in tan-
ta Auicennæ breuitate, ne dicamus obscuritate,
cognoscere. Si ex facultatibus iudicium facien-
dum, poterit esse Misebar, nam & hæc Maru
species frigida apparet potentia. Videtur verò &
Cerinthe eadem stirps esse, de qua Plinius li-
bro XXI. cap. XII. his verbis:

Est Cerinthe folio candido, incuruo, cubitali,
capite concauo, mellis succum habente. Nec
abhorret enim Maru ab ista descriptione: albi-
cantibus siquidem maculis folia candicant; de-
orsum quoque reflexa incuruantur, cubitalis
stirps est, capitulum siue fastigium caulis conca-
uos flosculos promit, è quibus apes mel legunt.
Theophrastus ἀνείδον inter ætliuos flores li-
bro VI. enumerat: inter quos & Maru herbæ
flos habetudus. Meminit Virgilius Georg. IIII.
vbi ipsam appellat ignobile gramen: quod Ser-
uius interpretatur vile atque vbique nascens:

— hoc tu iussos asperge saporis,

Trita Meliphylia & Cerinthe ignobile gramen.
quibus verbis, aut Graminis nomine Poëta
(quod verisimile) abutitur, aut aliam vult intel-
ligi Cerinthen, quæ Graminis sit species.

Extat verò & apud Plinium Leucographidis
herbæ nomen: lib. XXVII. cap. XI. quæ qualis es-
set, scriptum se non reperisse refert. Quòd si ve-
rò non temerè nomina stirpibus indita, hæc non
abs re λευκογραφιδις dicitur, folia etenim albis

Bupleurum angustifolium.

Bupleurum alterum latifolium.

Elaphoboscum, alij Gratiam Dei vocitant: sed aliud Elaphoboscum, aliaque Gratia Dei, à nobis describuntur.

Ceterum Bupleuri semen calidum siccumque secundo apparet ordine: valet contra serpentum ictus, ut non modò Plinius, sed & Nicander in Theriacis affirmat. Fouentur verò & decocta herba plagæ adiectis foliis Mori aut Origani: folia ad secundas, vel succus ex vino illitus prodest; strumis verò cum sale & vino folia imponuntur: Plinius auctor. qui & in cibis ab Hippocrate Bupleurum laudatum refert.

De Cichorio & Intybo. CAP. XV.

EIVSDEM generis sunt Cichorium & Intybum; sed Intybum sativum, Cichorium verò silvestre.

Intybum folia edit oblonga, lata, lævia, ex albido virentia, Lactucæ ferè æmula, ambitu *Intybum.* nonnihil crenata: caulis inter hæc assurgit rotundus, inanis, in ramulos diuisus, è quo vulnerato lacteus profluit succus nonnihil amaricans, flores secundum caules ex multis foliolis commissi, colore frequenter cærulei, rarò candidi: radix oblonga, candida, non absque adnatis fibris, post seminis maturitatem deficiens.

Seritur Intybum in hortis, & quod Vere satum celeriter adolescit, ac ipsa æstate florens femina profert, ac deinde intercidit: Iulio verò satum in hiemem restat, Septembri aut Octobri terra obrutum colligatis prius foliis, niuis instar candidum redditur, ac deinde mensibus hibernis, mensis aliorum acetariorum loco infertur. Id quod Plinius haud ignorasse videtur lib. xx. cap. viii. vbi Seridem duorum generum esse ait: nigram æltiuam, deteriolem, & hibernam, candidiorem.

Cichorium duplex est: vnum folij latioris, ac minùs arrosi, veluti Intybi, sed tamen mino- *Cichorium.* ris, ac non adeò læuis, & nonnihil pilosi: alterum foliis laciniosis, & ad costam vsque mediam vtrunque incis. vtrique caulis qualis Intybo, flores similes, colore cærulei, semen subalbidum, radix oblonga, candida, in plures annos restans. Diffluit & ex his, caule, foliis, aut radice vulneratis, albicans & amarus succus: amari verò saporis & ipsius herbæ folia ac radices sunt.

Non

Intybum fatium.

Cichorium latioris folij.

Non modò in hortis feritur, sed & per vniuersam Germaniam, tum & alibi secus vias, ac locis incultis exit; ac potissimum folia habens profundioribus incisuris laciniata, quod & reliquis amarius est.

Iulio & Augusto mensibus præcipuè cum flore reperitur: semen intereà perficitur.

*Cichorium
silvestre
luteum.*

Est verò & præter ista silvestre quoddam, Cichorio folijs, sed exiguis, simile: caulibus teretibus, ramosis, in obliquum tendentibus: flosculis secundum ramulos paucis, raris, & parvulis, luteis, qui in pappos soluuntur.

Nascitur & istud passim in Germania locis neglectis ac incultis; & æstiuis mensibus floriferum est.

Appellatur hæ herbæ vno nomine Græcis *σείδαξ*, Latinis Intyba.

Prior *σείδαξ ἡμερῆς*, Intybum fatium, à nonnullis Endiuia, ab Auicenna ac Serapione Taraxacon: ab Italis *Scariola*, quam appellationem pleræque Officinæ seruant, quæ & Seriolam ipsam quasi Seridem haud perperam vocitant, sed minus rectè Serriolam per duplex r. nam Serriola Lætuca est silvestris: ab Hispanis *Serraya Ennide*, Germanis *Scariol*, Gallis *Scariole*.

Picris.

Altera species *σείδαξ ἀγρία* ac *κίχων* dicitur: latioris folij Plinio Hedyphnois est: quæ verò amarior, *μαρίς* Dioscoridi dicitur, Latinis Intubum silvestre, Intubum agreste, Intubum erraticum, & Cichorion: Officinis Cicorea dicitur: quæ vox non modò posterioribus Medicis recepta, verum & ab ipso Horatio Ode xxxi. lib. primo vsurpatur:

— *me pascunt Oliuæ,
Me Cicorea, lenésque Maluæ.*

Erraticum Intubum, Plinius lib. xx. cap. viii. apud nos quidam, inquit, Ambugiam appellauere. (Ambubeiam alij legunt.) Non desunt verò & qui Rostrum porcinum nominent, inter quos est Guilhelmus Placentinus: Petrus verò Crescentius Sponsam Solis, & Solsequium vocat: Germani *Wegwarten* id est, Custodem viarum, Itali *Cichorea*, Hispani *Almerones*, *Cicoria*, Galli *Cichoree*, Belgæ *Cicozepe*, Angli *Cythoipe*, Bohemi *Čajantá*.

Hyosiris.

Tertium genus floribus exiguis luteis non abs re Hyosiris, aut (vt quædam exemplaria) Hyosciris esse existimatur: de qua Plinius lib. xx. cap. viii. Hyosiris, inquit, Intubo similis, sed minor & tactu asperior; contusa vulneribus præclarè medetur.

Est

Cichorium siluestre, Picris.

Est autem vtrumque Intubum frigidum ac siccum secundo excessu, atque adstringendi facultatis particeps: quia verò subamarum, etiam extergens ac aperiens. Et satium quidem frigidius, ac minus resiccans aut extergens; siluestre verò, quod Cichorium dicitur, siccius, minus refrigerans, magis aperiens ac extergens: & propter has qualitates, vt Galen. lib. viii. De compositione medicamentorum secundum loca, scriptum reliquit, optima pharmaca calidis intemperaturis ipsius hepatis existunt. Ultra hoc enim quòd moderatè refrigerant, amplius & robur visceri addunt per adstrictoriam facultatem. Insuperque commissuras osculorum venarum in sima visceris parte ad eas quæ in gibba sunt, extergunt. Neque verò frigidas intemperies magnopere lædunt, quemadmodum quæ frigidam humiditatem absque adstrictione aut amaritudine possident, facere solent.

Iuuare etiam viscus talium olerum substantia potest, etiam si citra serosorum aut aliorum humorum vitiationem intemperies fiat per se, & cum humiditatis cuiuscumque complexu; ex mixtura enim mellis, humiditatem per vrinam educunt: quapropter etiam si siccata tusa quis potioni inspergat, itidem iuuant: quin & decoctorum decoctum, potatum multum commodi adfert: si verò non calida aliqua intemperies infestet, aut si obturatio quædam sit circa viscus, magnopere auxiliatur, ex vino albo tenui potata, cum his quæ vrinam ciunt.

Vtilis autem non solum succus ipsorum est tum recens, tum exsiccatus, sed & ipsa olera exsiccata, tusaque ac trita potui insperga, & eorum decoctum in potu acceptum, auxiliantur. Hactenus Galenus.

Stomachum verò eadem, si edantur, æstuantem adiuuant, & imbecillum roborant, præsertim quod siluestre: nam vtrumque cibarij est generis, vel Galeno teste.

Satii folia in olera subinde coquuntur: eadem hibernis mensibus (vt dictum est) candefacta, cruda cum oleo & aceto alterius acetarij loco non rarò inferuntur, ac eduntur: foris adhibita, podagræ & oculorum inflammationibus succurrunt.

Herba item & radix imposita à scorpione percussis subueniunt, & erysipelatis cum polenta medentur: Dioscorides auctor.

De Dente Leonis. CAP. XVI.

DENS Leonis vulgò dicta herba, folia à radice promit oblonga, vtroque margine profundis incisuris veluti per lacinias diuisis, siluestris Cichorij æmula, sed leuiora: caule caret, sed pediculos habet concauos, in quibus flores singuli maiores quàm Cichorij, & ex pluribus foliolis densius facti, colore lutei, odore suaues, qui tandem in globosum pappum resoluuntur; quibus semen subest: radix oblonga, tenuis, lacteo succo turget, qualis & e foliis florum, cauliculis, ac calycibus vulneratis manat. Amara autem hæc herba omnibus suis partibus est, & magis quàm Cichorium.

Reperitur frequenter in locis herbosis, non omnino aridis: nam vnà cum Gramine, præsertim in hortis, nasci gaudet.

Mox ipso Vere floret, & ante Augustum vix florere desinit: pappi interea succrescunt, qui vento rapiuntur.

Huic foliis, pediculis, flore & pappis similem sibi Constantinopoli missam P. A. Matthioli depingit, cui radices multæ subiunt, veluti Asphodelo, singulæ tamen minores.

Ad hunc verò & referenda videtur & alia Cichoracei generis herba: folia huius oblonga, incisa, veluti latioris folij Cichorio: caules haud dissimiles, in ramulos distributi, Dentis leonis æmuli, sed minores, in papposam lanuginem quoque pereuntes: radix oblonga, albida.

In

1.

2.

3.

Dens Leonis.

Dens Leonis Monspeliensium.

Dentis Leonis tertia species.

In pratis fecus scrobes aquas habentes quandoque reperitur.

Eodem cum Cichoriis tempore floret.

Pertinent hæc stirpes ad Olera Cichoroide siue Cichoracea dicta: inter quæ à Theophrasto libro VII. habentur, *χιχώραιον* (siue *χιχώραρι*) propriè dictum, *ἀράκη*, *χονδρύλλα*, (exemplaria quædam perperam *ἀνδρύλλα*, aut *χόνδρας*) *ὑποχρῆεις*, *ἡεργέρον*: quæ quòd Cichorio similia sint *χιχώραιωδῆ* appellantur, vt Theophrastus ait.

Leonhartus Fuchsius Dentem Leonis Hedy-pnoida Plinij esse existimat: de qua li. xx. c. viii. quod ait esse Cichorij siluestre genus latioris folij: idem verò Dentem Leonis & Taraxacon esse ait. Taraxacon autem, auctore Auicenna cap. vi. xcii. Intybum est satiuū, & similiter Serapione cap. i. xliii. qui Paulum de facultatibus eius testem adducens, ea verba refert, quæ à Paulo de Seride & Intybo scribuntur. Ex recentioribus nonnulli Dentem Leonis etiam Rostrum porcinum vocant: quo nomine à Guilhelmo Placentino scriptum Cichorium appellari. Germanis *Koiskraut*/*Pfaffenbladt*/*Pfaffenrohrlin*/*Leuven zahn*: Belgis *Papencruyt*/*Donts roosten*/*Cancliers bloemen*/*Schoyt bloemen*/*Peerdts bloemen*: Hispanis *Diente de Leon*: Gallis *Pisse en liêt*, ou *Dèi de Lyon*.

Alteram speciem Matthiolus Cichoriū Constantinopolitanum nominat: sed Lobelius Dentem

tem

tem Leonis Monspeliensium facit: nec etiam aliò, quàm ad Dentem Leonis referri potest. Tertia absque nomine oberrat: ex Cichoraceorum genere haud dubio est.

Est autem Dens Leonis Cichorio, hoc est, siluestri Intybo facultate similis; refrigerans quidem, sed magis resiccans, & vnà extergens ac aperiens, propter eam quam habet coniunctam amaritudinem: proinde & ad eadem, ad quæ Cichorium, vtile ac commodum est.

De Chondrilla. CAP. XVII.

Chondrilla prior.

Chondrilla altera.

CHONDRILLÆ à Dioscoride describuntur duæ.

Prior folia habet oblonga, forma ac diuisura Cichorij siluestris similia, sed minora, & densa lanugine, qua obsidentur, incanescencia: caulis pedalis, albidus, ac lanuginosus, in aliquot alas diuisus, in summis virgulis flosculos profert, fartos veluti Cichorij, sed colore luteos, qui in pappos resoluuntur: radix longa, mediocris crassitudinis. Effluit non modò ex hac, verùm & è foliis ac caulibus succus albidus, qui resiccatus rufescit & acris est: iuxta autem huius ramulos gummi reperitur, vt Dioscorides scribit; cuius hac ætate in Lemno vsum esse, Bellonius testatur.

Altera Chondrillæ species foliis vtrimque profundius, & ad vsque mediam costam incis, siluestre æmulatur Cichorium, sunt tamen minora, & minoribus sectionibus diuisa: caulis tenuis similibus, sed sensim extenuatis foliolis exornatur, in cuius ramulorum fastigiis flosculi eminent multiplices, colore cærulei, Cichorij similes, sed minores: radix albida, oblonga. Turgent & huius caulis, folia, ac radix lacteo succo.

Vtraque in Italiæ locis incultis iuxta scrobes & agrorum aggeres nascitur. C. Clusius priorem in pluribus Hispaniæ locis prouenire refert, atque inibi circa ramulos fuluescentes grumos concreti succi reperiri.

Præter has & alia quædam reperitur ad Chondrillam referenda. folia oblonga, angusta, & aliquantulum aspera hæc promit, adnatis veluti exiguis alis ramosa, Cornu cerui dictæ herbæ satis similia, & eodem quo illius ferè modo per humum decumbentia, tamen aliquantò maiora ac longiora, è quibus mediis cauliculi assurgunt tenues, ramosi, culminantibus in summo capitulis, ex paruis candicantibus argenteoque propemodum fulgore splendentibus squamis compacti; flosculi è quibus prodeunt multiplices, Cichorij æmuli, colore pulchrè cæ-

HH

ruleo

ruleo: tenuis & oblonga radix altè descendit; ex qua similiter vulnerata liquor lactei candoris, veluti è caulibus ac foliis, profluit.

Augusto mense, vel etiam serius apud Hispanos priorem Chondrillam florere scriptum reliquit Clusius.

Chondrilla species tertia.

Plura stirpium repertiuntur genera quam veteribus cognita fuerint.

Hieracium primum.

Posteriores duæ in Belgij hortis Maio, Junio, aut Iulio cum flore quandoque repertæ sunt.

Græci *χονδρίλλης* & *χονδρίλλης* appellant: Latini nomē seruant: Plinio Chōdryllion & Chondrylle dicitur: à nonnullis verò, etiam Dioscoride teste, Cichorion ac Seris, propter nonnullam haud dubiò cum his similitudinem: quæ si in floribus requiratur, in posteriorū duarum elucet: nam vtriusque cæruleus, veluti Cichorij.

Lobelius priorem Matthioli Zacintham & Cicoream verrucariam esse contendit: exhibet tamen Matthiolus pro priore Chondrilla quamdam, cuius imago à Zacinthæ icone (quam & expressit) differens est.

Tertia nonnullis Sefamoides minus esse videtur: parum tamen cum isto Sefamoide cōuenit. Sefamoides vtrumque ab aliqua cum Sefamo similitudine nomen & appellationem accepit: hæc verò herba nullam Sefami speciem refert. Quamobrem ad Chondrillæ genera citius referenda venit: flores etenim habet forma & colore Cichorij; liquorem qualem priores Chondrillæ. Non tamen ea de causa vna earum, quæ à Dioscoride describuntur, sed ipsi affinis. Neque enim alienū plures vnius herbæ species esse, quàm Dioscorides referat. Quotidiana siquidem ostendit obseruatio, herbarum ac stirpium multarum genera multò plura reperiri, quàm veteribus cognita fuerint aut descripta.

Ceterum Chondrilla Cichorio facultate similis, sed aliquantò ficcior: vt Galenus. Succus prioris per se aut cum vino potus aluum sistit: radix cum foliis trita, addito melle, in pattillos formatur, qui nitro admixto alphas siue vitiliginis expurgant.

Gummi inordinatos palpebrarum pilos replicat: quod & alterius succus potest: cum myrrha gummi tritum ac linteo impositum, menses ducit, Dioscorides auctor.

Priores duas, Matthiolus à rusticis inter acetaria recipi scribit.

De Hieracio. CAP. XVIII.

AD Intubaceum genus Hieracium etiam pertinet: huius genera Dioscoridi quidem duo, posteriori nostræ ætati plura: quædam ex his caule assurgunt folioso, aliorum caules foliis carent.

Primum Hieracium caules promit complures cubitales, aut altiores, foliis qui conuestiuntur oblongis, digito latioribus, virentibus, per margines exiguum incisus, flores in cacuminibus lutei, fæcti, in pappos resoluuntur: radix fibrosa.

Alterum caule quoque folioso viret, sed folia vtriusque profundius incisa, & exiguis spinis, instar foliorum mollioris Sonchi, per margines exalpe-

Hieracium alterum.

Hieracium tertium.

Hieracium quartum.

Hieracium quintum.

HH 2

exaspe-

exasperantur: flores & pappi quales prioris: radix similiter fibris quoque cohaeret.

3. Tertium folia promit à radice multa, oblonga, circumrofa, Dentis Leonis ferè similia, sed minora, non rarò procumbentia; affurgunt è medio horum aliquot cauliculi tenues, læues, glabri, subnigricantes, fastigio flores proferentes luteos, ac deinde pappos: radix candida, tenuis, ac oblonga est.

4. Proximum folia habet satis similia, sed minora, & altioribus incisuris dissecta: cauliculi teneriores sunt; flores minores: radix breuis, veluti præmorfa, multas fibras demittit.

5. Huic simile & minimum quoddam, quod foliis, nudis cauliculis, exiguis flosculis, pappis, ac radicibus fibrosis proximum refert.

Gignuntur Hieracia locis incultis, iuxtaque margines agrorum: primum quandoque in siluis reperitur, veluti quod minimum non rarò in agris inter frumenta exit.

Florent quædam citius; alia ferius, omnia æstate.

Continentur hæc plantæ vno Hieracij nomine, quod Græcis *ἱεράκιον* etiam appellatur: Latine à nonnullis Accipitrina, quod Germanis est *Habichkraut*: Belgis *Hauchstruyp*: Gallis nonnullis *Cichoree iaulne*: Anglis *hawke wede*. Apuleius etiam Lactucam siluaticam, & Græcis *ἑξιδυρα ἀγέλας*, & *πικροδά* dici ait.

Ab accipitre, qui Græcis *ἰεραξ*, nomen habet: feruntur enim huius succo oculos tingendo, obscuritatem eorum discutere.

*Hypochar-
tis.*

Potest verò & hæc *ἰεραχιδίς* à Theophrasto dicta esse: à Gaza Porcellia. Numeratur enim inter Cichoraceas, inter quas Hieracium quoque est. Cuiusvè nomen apud Theophrastum non extat, ita nec *ἰεραχιδίς* penes Dioscoridem; cum tamen reliquæ Cichoraceæ ab utroque describantur.

Duo priora ad illud genus referuntur, quod *ἱεράκιον μέγα*, & Hieracium magnum dicitur: à nonnullis *σιθιλία, σογχιτής*, & *Lampuca*. Reliqua ad alterum pertinent, quod *ἱεράκιον μικρόν*, siue Hieracium paruum; & à quibusdam *Inrybum* agreste nuncupatur: quorum, quod præmorfa est radice, quandoque etiam *Morsus diaboli* appellatur: quod verò minimum, ab Hispanis *Terra crepoli*.

Hieracium autem frigidam habet, & cum adstrictione nonnulla resiccantem facultatem: vnde, Dioscorides infert, stomacho æstuanti ac inflammationibus impositum prodest. Auxiliatur & à scorpione ictis cum radicibus trita & imposita. quæ non maiora modò, verum & minora præstant.

De Senecione siue Erigero. CAP. XIX.

ANNUMERATUR Cichoraceo generi à Theophrasto & Erigeron: caulis ei rotundus, striatus, in ramulos effusus. folia virentia, oblonga, ambitu nonnihil incisa, ferè veluti Cichorij, sed minus, ipsi etiam minora, Erucae quodam modò similia. flores lutei citissime in pappos pereunt. radix fibras emittit. Est autem huius speciem quamdam maiorem, paululum hirtutam & graueolentem; alteram verò minorem, læuem, & inodoram reperire, sola alioqui quantitate differentes.

Nascuntur Erigera passim secus vias, agrorum margines, locis haud cultis: Maius siluosis gaudet; Minus frequenter in hortis vnà cum oleribus succrescit.

Citò & primo Vere Erigerum floret, & mox in pappos flore permutato canescit.

3. Accedit his duobus & tertium quoddam, in Cichoraceorum ac Intubaceorum familiam quoque reponendum: differt tamen ab Erigero foliis maioribus, profundius ac Cichorij modo incisus: caules ramosi, pedales, comantibus in summo flosculis luteis, qui citissime & canescunt, & in pappos resoluuntur, veluti Erigeri: radix crassior: cetera Erigero æqualis. Fœtet autem hæc herba nonnihil, vnde Cichorij fœtidi à nonnullis appellationem adeptæ est.

*Cichorium
fœtidum.*

4. Annumeranda Erigeris & alia quædam, citò quoque canescens, videtur: huius autem cauliculi tenues, dodrantales, parum hirsuti, ex obscuriore rubore subnigricant: folia angusta, pauca, molliaque: flosculi in ramulis eminentes, pallidè lutei, citissime, ac non modò eodem die, sed sæpè intra horæ spatium in papposam lanuginem conuertuntur.

In vlginosis ericetis, quandoque in siluis macro & sterili solo nascitur.

Dicitur autem *ἠεργέρον* Latinis Senecio, ex eo videlicet, quod citò ac ipso Vere canescat: appellatur verò & reiectaneis vocibus *ἑρεθίτης* & *Herbutum*: à Germanis verò *Creuhswurh/Gründkraut*: hoc est Belgis *Gründstruyp/Erupstruyp*: & à nonnullis *Erupswortel*: Hispanis *Bois varon*, & *Yerna cana*: Italis *Cardoncello*, *Speliciofa*: Anglis *Erucworsell*.

*Aphace
olus.*

Tertium cum Aphace Theophrasti conuenire videtur: meminit autem lib. vii. Aphaces, non modò leguminis, sed & herbæ, cui hæc Erigeri species perquam similis: nam vt Theophrastus, Aphace herba ex Olerum & Cichoraceorum est numero, ingustabilis & amara: festinanter floret; sed celerius flos senescit, atque lanugine papposa marcescit. Talis quidem Erige.

Erige.

Erigerum maius.

Erigerum minus.

Erigerum terrium.

Erigeron quartum.

HH 3

hzc

hæc Erigeri species. Sed addit Theophrastus, tota hieme totoque Vere florere. Huius autem flores ætate tantum vidimus, inclementioris cæli nostri fortassis occasione. Potest in natio ac patrio solo diutius florere.

Mixtas autem vires Erigeron habet: refrigerat ac simul modicè discutit, vt Paulus Ægineta auctor est. Testium ac sedis inflammationes folia cum floribus, addito exiguo vino, aut per se imposita sedant: Plinius verò cum thuris farina (quæ Manna dicitur) aut cum vino id præstare scribit. Dioscorides cum manna aliis vulneribus, etiam neruorum, mederi ait: simile pappi cum aceto impositi possunt, qui si recentes bibantur, strangulationem adferunt.

Caulis in aqua decoctus, & cum vino musto potus, stomachi à bile contractos dolores sanat: Dioscorides auctor.

Recipitur Erigeron, quod minus est, apud Belgas hibernis mensibus non rarò inter acetaria, nec ori ingratum est.

De Iacobeæ. CAP. XX.

Iacobeæ.

AD Erigeri genus pertinere non abs re existimantur Iacobeæ nuncupatæ herbæ: quarum non vna est species.

Prior, vulgò notissima, folia initio promit ampla, magna, vtrisque laciniosa, quæ Absinthij latifolij prioribus foliis responderent, nisi longiora, latiora, crassiora, non albida aut mollia, sed glabra saturato colore virent: caulis assurgit cubito altior, striatus, subrubente colore nigricans, in alas effusus; quæ foliis conuestuntur minoribus, Erigeri aut siluestris Erucæ æmulis: flores in fastigijs ramulorum, & medio disco, & ambientibus foliolis auri colore lutei, qui in papposam lanuginem resoluuntur: fibræ pro radicibus sunt.

Alterius caules haud rubent: folia candidiora, molliora, & subinde minora: flos pallidior: radicis fibræ longiores.

His accedit & Cineraria vulgò dicta, cuius maiora & ampliora multò sunt folia, non modò prioris Iacobeæ, sed & Absinthij maiora, vtrisque marginibus sinuosa, crassa, molli quodam tomento subalbida: flores similiter lutei sunt, qui & in papposam vanescunt lanuginem.

Prior passim per vtramque Germaniam locis incultis paulò humidioribus, & iuxta aruorum margines exit.

Alteria Zelandiæ & maritimis locis frequentior. Fertur & Cineraria haud procul à mari reperiri.

Æstiuæ sunt herbæ: quædam seriùs, aliæ citiùs in Belgij hortis olim floruerunt.

Herbam S. Iacobi, aut S. Iacobi florem, priorem appellari ex eo contigit, quòd Germanis *Sant Jacobs blumen* aut *Sant Jacobs fraut* dicatur, vnde Iacobeæ nomen accepit: & à Belgis *Sint Jacobs crupt*: à Gallis *Herbe ou fleur de S. Jacques* dicitur.

Alteria, vt huius species, ita & Iacobeæ nomenclaturam retinet, addito Marinæ epitheto. Non desunt verò & qui Artemisiã marinã faciunt, in qua & nos quandoque sententia fuimus.

Tertia à subalbido cinerum quorundam colore quem refert, Cinerariæ nomen accepit: à nonnullis Erigeron marinum dicitur.

Est autem Iacobeæ ordine secundo calida ac sicca, & propter eam quam habet amaritudinem etiam extergens. Ad vulnera & vlcera inueterata ac sordida à recentioribus commendatur: quæ succo huius cum melle permixto expurgantur. Laudatur verò & huius decoctum gargarizatum ad gutturis tumores & abscessus, quos & discutit ac per sanat.

Sonchus læuis.

Sonchus asper.

Sonchus tertius asperior.

SONCHI duo sunt: vnus tenerior ac mollior, alter spinosior ac siluestrior, præter tertium marinum.

Caulis prioris subinde cubitalis, angulosus, & inanis est, & subinde nonnihil rubens: folia virentia, læuia, lata, vtroq; margine altioribus incisuris diuisa, spinis carent: flores in summis cauliculis eminent lutei, ex pluribus foliolis confarcti, quos albi pappi, qui vento rapiuntur, succedunt; quibus subest semen paruum, planum, oblongioris formæ, multò quàm Lini minus: radices multis fibris cohærent. Profluit ex huius foliis ac caule fractis candidus ac lacti similis succus.

Alter priori similis, sed folia eius angustiora paulò, minusque laciniosa, paruulis, sed tamen duriusculis ac pungentibus aculeis, per circumferentiam spinosa. Flores, semina, albidus succus, & radices à superioribus non differunt.

In hortis vnà cum oleribus frequentius quàm in agris nascuntur.

Præter hos verò & tertius quidam spinosior Sonchus reperitur: cuius caules subrubentes spinis horrent; ac folia, quæ & omnino aspera veluti Echij, flos & reliqua cum aliorum conueniunt.

In Flandriæ & Zelandiæ agris haud procul à mari spontè nascitur.

Iunio ac Iulio omnes florent, vel etiam serius.

HH 4

Qui

1.

2.

3.

Qui Græcis σόγγοι, Latinis similiter Sonchi: à nonnullis verò Cicerbitæ, Lactucellæ, & Lacterones nominantur: Apuleio Sonchus Lactuca leporina dicitur.

1. Priorem Germani *Häsenkohl* id est, Brassicam leporinam nominant: Belgæ *Häsen Lat-touwe*: Galli *Palays de lieure*: Hispani *Cerrayas*, *Cerralhas*: Itali *Lactucella*: Angli *Cicerbita*: Latini *Sonchum teneriorem*.

2. 3. Alter spinosior, asperior ac siluestrior cognominatur; tertius verò Marinus:

Temperamentum autem Sonchi, auctore Galeno, mistum est. constat enim ex aquea ac terrestri substantia, vtraque leuiter frigida: adstrictionis quoque cuiusdam particeps est. Tener verò & adhuc virens editur aliorum olerum modo. Sive autem edatur, sive foris cata-plasmatis modo applicetur, manifestè refrigerat: prodest idcirco omnibus inflammationibus impositus.

Succus in sorbitione datus, stomachi ardores ac rosiones mitigat, & lactis abundantiam facit. Tam radix quàm herba scorpionum ictibus auxiliantur.

De Lactuca. CAP. XXII.

Lactuca fatiua.

Lactuca crispa.

DVORVM generum Lactuca est: hortensis vna, siluestris altera.

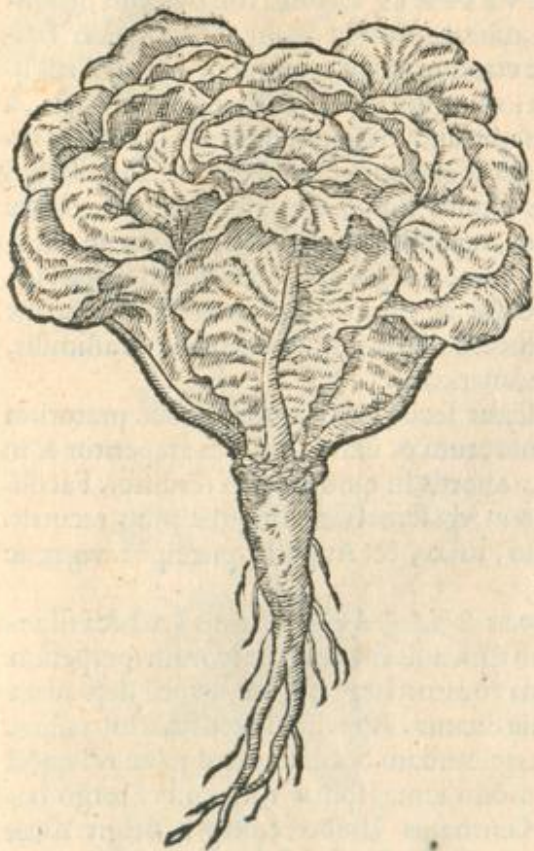
1. Hortensis siue fatiua Lactuca folio exit oblongo, lato, læui, diluteque virente: caule verò rotundo, crasso, folioso, lactei succi pleno, qui in latam effusus comam, flosculos profert subluteos, papposos; succedente semine pusillo, oblongo, plano, & albicante, rarissime nigricante: radici longæ, crassæ, multæ adhærent fibræ. Vulnerata hæc aquoso lacti similem quoque succum non minùs quàm ipse eius caulis effundit. & talis quidem quam natura produxit, non ars formauit, Lactuca est.

Culturæ siquidem mangonio non rarè folia eius in aliam speciem transformantur; vel etenim crispantur, aut ita in se contrahuntur, vt capitatam Brassicam æmulari videantur: atque huius quidem media ac interiora folia ex diluto admodum luteo colore inalbicant.

2. Præter has verò & alia quædam Lactuca folio est obscurius virente, aut, vt Columella ait, viridis coloris: quam Plinius Nigram appellat.

3. Iam & quædam fusci ac veluti purpurei coloris, siue ex albido rubicunda: hanc Rubentem,

Lactuca capitata.

tem, ni fallimur, Plinius nominat.

Amat solū Lactuca, Palladius ait, subactum, pingue, humidum, stercoreatum. Aprico cæli statu, locis quibus aquarum copia est, feri potest, Columella auctore. Latior fit si rara ponatur.

Certum est, Palladio teste, toto anno Lactucam bene feri: feritur verò in Belgio primo quoque Veris tempore, & mox quidem hiemis rigore remisso, in multam usque æstatem. Quæ maturè lata est, citò transferri potest: quod nisi fiat, velociter quoque & intra tres menses, vel etiã citius in caulem abit: flores seminaque inde perficit.

Lactuca sativa Græcis *Σεισαζή ημεερε*, Galeno *Σεισαζή* dicitur, à nonnullis *μαερούδιον*, à Pythagoricis *δυνούριον*, in Officinis Lactuca. A lacteo succo qui vulneratis caulibus ac radicibus profluit, nomen Latinis accepit. Germanis *Lattich*: Belgis *Lattouwe* / *Salaet*: Hispanis *Lechuga*, *Lettuga*, & *Alface*: Italis *Lattuca*: Gallis *Laitue*: Bohemis *Salat*: Anglis *Lettice*.

Huius generis cum folia crispantur, Crispa Plinio, Cæciliana Columellæ cognominatur, Germanis *Krauser Lattich* / Belgis *Wheironecælde Lattouwe* / Gallis *Laitue crispue*.

Alterà verò foliis in orbem contractis vulgò Lactuca capitata, Lactuca sessilis, Plinio Lactuca Lacónica, Columellæ Lactuca Batica, Petro Crescentio Lactuca Romana, Belgis *Crop Salaet* / Gallis *Laitue pommée ou testue*, Hispanis *Lechuga parada por el suelo*.

Purpurei folij, siue ex albedo rubentis, Cypria est Lactuca Columellæ, Plinio Græca.

Olus autem Lactuca humidum ac frigidum est, non tamen vehementer, sed omnino moderate, alioqui enim edulis non esset. Astuantem verò ventriculum hæc refrigerat, à bile infestatum adiuuat, sitim arcet, somnum conciliat, lactis abundantiam facit mulieribus quidem, quibus propter caliditatem ac siccitatem, lac vel deficit, vel parcius succedit; nam siccitatem & caliditatem contemperando ad huius generationem conducit: natura verò frigidis, lactis generationem non adedò promouet, sed citius remoratur.

Editur autem Lactuca non iniucundè cruda aceto, oleo, & exiguo sale condita: elixa verò in aqua citius concoquitur, & magis alit. Infertur mox initio cœnæ, & ante alium cibum editur. Quod & olim factum Martialis testatur, qui antiquiores eam sub finem cœnæ apposuisse, eodem disticho refert:

*Claudere quæ cœnas Lactuca solebat auorum,
Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?*

Potest verò utroque tempore subinde haud absque fructu assumi: præsumpta etenim languentem appetentiam subinde excitat: à cœna verò temulentiam ex vino discutit, dum nempe vapores ad caput efferrè impedit.

Succus autem, qui ex Lactuca in venis gignitur, humidus ac frigidus est, non tamen vitiosus, sed non multus. Ex reliquis omnibus oleribus omnino paucissimus, ac prauus, Galeno teste, succedit. Aluum verò, eodem auctore, hæc nec sistit, nec proritat: nihil enim habet neque austeri neque acerbis, à quibus venter sistitur: nihil quoque falsi aut acris, quæ vim habent extergendi ad excretionem excitantem. Vt cumque autem hæc Galenus scribat, & qualitatibus quoque istis destituta sit, vsu tamen compertum, ad alui facilitatem, coctam præcipuè, conferre. Aluum siquidem humectans faciliorem eam reddit. Quod & Martialis haud ignorauit, sic scribens Epigrammaton lib. XI. ad Iulium Cerealem:

Prima tibi dabitur, ventri Lactuca mouendo Vtilis.

Foris admota omnes inflammationes Lactuca mitigat: ambustis prius quàm pustulæ aut vesicæ fiant cum sale (Plinius ait) imposita prodest.

Semen Lactucæ refrigerat, & genitale semen, si frequenter sumatur, extinguit: somnum idem conciliat forbitionibus additum.

De

De siluestri Lactuca, sine Officinarum Endiua.

CAP. XXIII.

Lactuca siluestris.

SILVESTRIS Lactuca folia promit oblonga, minora tamen & angustiora quam fatiua, ac vtroque latere profundioribus incisuris sinuosa; quorum media costa inferiore parte, à duriusculis aliquot spinis, ordine quodam & instar ferræ digestis, obsidetur: caulis cubitalis, qui in alas effusus flosculos profert fatiuae Lactueæ æmulos, in pappos quoque suo tempore se resoluentes: semen nigricans, aliàs veluti fatiuae: radix breuior ac minor. Effluit ex hac fracta aut incisa succus albidus, diluto lacti colore assimilis, sapore amaricans.

Nascitur secus vias, agrorum aut pratorum margines, tum & iuxta scrobes: reperitur & in vineis, ac hortis, in quibus olera seruntur. Facillimè autem, vbi semel sata, singulis annis recurrit.

Iunio, Iulio, & Augusto præcipuè viget ac floret.

Græcis *ἑρδαιζ ἀγρία*: Latinis Lactuca siluestris: in Officinis Pharmacopœorum perperam Endiua vocatur: Intybum enim voce deprauata Endiua dicitur. Appellatur verò Lactuca siluestris à quibusdam Serriola per duplex *rr.* quòd ferræ modo acutas spinas folij costa à tergo habeat: Germanis *Wilder Lattich*: Belgis *Wilde Lattouwe*: Gallis *Laitche sauvage*: Italis *Lattuca saluatica*: Hispaniis *Lechuga saluage*.

Apud Galenum De alimentorum facultatibus lib. 2. legitur, Lactucam fatiuam *ἑρδαιζίνω* appellari: præter hanc verò apud suos (id est, Pergamenos in Asia) & aliud quoddam esse olus agreste *ἑρδαιζίνω*, nomine, quod in viis ipsis nascitur & locis fossarum eminentioribus, & præterea riguis ac plerisque incultis.

Thridacina.

Exiguum autem id olus est, instar Lactueæ hortensis nuper enatae, amarorisque quidpiam præ se fert, & multò magis dum adolescit: vbi autem caulem iam produxerit, saporem amarum habet vel manifestissimum. Hactenus Galenus.

An autem hæc Thridacina, Lactuca ista siluestris sit, nec ne, cui integrum erit diligentius perquirere, per nos licet. Nobis satis fuit ea de Thridacina hoc loco ascriptisse, quæ de hac à Galeno referuntur.

Ceterum Lactuca siluestris frigida est, & quidem (si Papaueri, Dioscorides scribit, similis) circiter tertium ordinem, sicca verò secundo, & simul expurgans atque aperiens, quia nonnullius amaritudinis particeps est. Dioscorides huic quoque purgandi per aluum facultatem tribuit: Purgat, inquit, cum oxycrato epotus succus, duorum obolorum pondere, aquosa per aluum: argemas & oculorum caligines expurgat: cum lacte muliebri aduersus ambusta confert: in summa somnifera & dolorem sopiens: menses verò etiam mouet, & contra scorpiorum ac phalangiorum ictus bibitur. Hæc Dioscorides.

Recentior atas loco Intybi hac non infeliciter vititur: nam ad iocinoris inflammationes, & morbum regium confert; calorem siquidem contemperat, & meatus expurgando aperit. Semen huius idem quod fatiuae potest, & Veneri refragatur.

De albo Olere. CAP. XXIII.

LACTUÆ generibus accedere potest vulgò dictum Olus album, herbulæ exigua, primum erumpenti Lactueæ foliorum quantitate, forma, & colore satis similis: foliola siquidem eius paruula, latiuscula, non tamen digitum lata, rotundis longiora, dilutè quoque virent: cauliculum hæc promit tenuem, angulosum, tres aut quatuor digitos altum, rarius dodrantalem, duobus aut tribus geniculis articulatam, è quorum singulis foliola bina prioribus è radicibus erumpentibus angustiora longioraque: in fastigio verò cauliculi flosculi albi

Album Olus.

albidi perquam exigui aliquot veluti in sciadio
coherent:capillaceæ fibre paucae pro radicibus
sunt.

In agris vnà cum frumentis frequentissimè
nascitur in Germania, Belgio ac Bohemia, tum
& alibi. Hieme & paulò post herbula in agris
viret, & collecta mensis infertur.

Belgæ *Wit moes* / id est, Olus album appel-
lant; nonnullis verò & *Wettryp* / aliis *Eleeroge*
dicitur, nec alia eius nomina cognita: *λοπολά-
χρον* Græcè quis dixerit.

Refrigerans autem hæc herba, & nonnihil
humectans, facultate ac temperamento Lactu-
cæ haud dissimilis; cuius loco hibernis & primis
Veris mensibus infertur, ac cum aceto, sale, &
oleo iucundè editur, veluti alia acetaria: inter
quæ haud postremum locum obtinet.

De Lapatho siue Rumice.

CAP. XXV.

GENERA Lapathi Dioscorides quidem
quatuor refert: siluestre siue Oxylapathū,
alterum satium, tertium rotundi folij, & quar-
tum acetosum, quod Oxalis dicitur: quibus &
Hippolapathum postea annumerat. Posterioris
ætatis obseruatio & alia quædam his adiecit.

Siluestri Lapatho siue Oxylapatho folia sunt
oblonga, dodrantalia, acuminata, non valdè la-
ta, duriuscula: caulis rotundus, articulatus, sub-
inde bipedalis, cuius ramulis ac appendicibus

flosculi adhærent exigui ordine digesti, & deinde semina triangularia haud magna, tenuibus
membranis implicata, colore subrufo nigricantia: radix recta, æqualis, prolixa, lutei interiùs
coloris.

Huic foliis, caule, semine, longa, luteaque radice simile est satium Lapathum; foliis ta-
men maioribus, mollioribusque, & caule multò altiore, vt qui hominis altitudinem non ra-
rò allequatur.

Præter hæc verò & tertium est Hippolapathū dictū, quod etiam folio est ampliore ac maio-
re quàm satium: flosculi & semina similia: radix verò crassa, interior pulpa dilutè rubescens.

Oxalis, Oxylapathum foliis & reliquis æmulatur, sed folia molliora virentioraque sunt,
& sapore acida.

Huius verò & species quædam reperitur, radice in multa rotunda capitula, ex fibris depen-
dentia, extuberante, instar Filipendulæ: sed rara admodum hæc Oxalis est.

Accedit & alia quædam Oxalis, folio breui, lato, & quasi rotundo, ex albido virenti, cau-
liculis tenuibus ac tenellis, qui facilè concidunt; semine exiguo.

Iam & minima quædam Oxalis est, caule palmi vix altitudine; foliis angustis ac paruulis,
quæ frequenter, præsertim semine maturo, tota rubens apparet.

Nec deest verò & rubens siue nigrum Lapathum, quod caule est Oxylapathi breuiore, fo-
liis minoribus, saturato rubore nigricantibus, costa tamen media ac fibris dilutiùs rubenti-
bus, ex quibus succus instar vini rubentis exprimitur.

Oxylapathum autem in pratis locis humentibus riguisque spontè gignitur.

Satium in hortis feritur; solo gaudet stercoreato & benè subactò.

Hydrolapathum in fossis ac scrobibus aquas habentibus requirendum.

Oxalis licet quandoq; in siluestribus reperiatur, cultura tamen melior ac speciosior euadit.

Rotundi folij Oxalis siluestris est, & in asperis ac montosis plerisque locis exit, transfer-
tur verò & ad hortos.

Minimum genus in aruis ac agris occurrit.

Postremum frequentius in hortis quàm alibi, nemine tamen ferente, nascitur.

Semine maturo plurima Lapatha Iulio & Augusto turgent: Oxalis verò minima Au-
tumno ac Septembri mense viget.

Quod

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

1.

2.

3.

4.

6.

7.

8.

Lapathum filuestre siue Oxylapathum.

Lapathum fatium.

Hippolapathum siue Rhabarbarum Monachorum.

Oxalis.

Quod

Oxalis tuberosa.

Oxalis rotundifolia.

Quod verò Græcis λάπαθον, Latinis Rumex nominatur: Plinius tamen lib. XIX. cap. XI. Rumicis appellationem satiuo soli tribuere videtur.

Οξύλάπαθον Latinis Rumex acutus, in Officinis Lapathium acutum dicitur: à Germanis Mengelwurk, Sireyffwurk, Grindwurk, Zitterwurk; Italis Rombice: Hispanis Romaza, Paradella, & Lapaça: Belgis Patich / à Lapatho voce deducta; vel etiam Pœrvici: Gallis Pareille: Anglis Docti.

Alterum λάπαθον ήμερον, Rumex fatuus, Lapathum fatuum: vulgò Patientia à Gallis nomenclatura mutuata, qui hoc Lapathi genus *La patience* appellant, quos & Belgæ imitantes Patientie hoc quoque olus vocant.

Tertium genus quod reliquis maius ac procerius est, Dioscoridi & Galeno ἰππολάπαθον est: Plinio verò etiam ὑδρολάπαθον, à loco in quo nascitur: Latinis Lapathum magnum, Lapathum aquatile, Rumex palustris. Hoc genus plerique Rhabarbarum nominant Monachorum, quòd eius radice Rhabarbari loco quidam vtantur.

Quartum Lapathum Græcis ὄξαλις est, & ἀξυεις, Galeno etiam ὄξύλάπαθον, id est, acutum Lapathum, siue acidus Rumex: Officinis & vulgò Acetosa: Germanis Sawr, amyffer: Belgis Surtiele / Surtiele: Hispanis Azederas, Agrelles, & Azedas: Italis Acetosa: Gallis Ozeille: Anglis Sorrel: Bohemis Stowiff.

Tuberosam Acetosam, & Tuberosum Lapathum quintum genus non abs re recentiores nuncupant.

Sextum genus siluestre Lapathum, & ἀγριον λάπαθον est, quod Dioscorides tertium facit: & à nonnullis Oxalis Romana, & Acetosa Romana temerè vocitatur.

Minima Acetofella rectè, & Oxalidis paruulæ nomen adepta est: Germanis Kleyn Sawr, amyffer: Brabantis Schaeps Surtiele / hoc est, Acetosa ouilla: à Gallis Petite Ozeille.

Posterius nigrum Lapathum, & niger Rumex dicitur, aut rubrum Lapathum. Perperàm autem faciunt, qui istud Sanguinem Draconis vel esse suspicantur, vel nuncupant: nam succus aridus qui Sanguinis Draconis nomine in Officinis venundatur, non ex herba hac, sed omnino ex alia stirpe colligitur.

At Lapathum omne temperiem habet nonnihil frigidam, & quoddam quidem exiguam ac moderatam: aliud verò intensiorem, resiccant verò & omnia, sed non omnia æqualiter.

2. Satiui Lapathi folia, quæ esculenta sunt, frigiditatem quidem exiguam, humiditatem verò maiorem obtinent, ac vnà lentorem: vnde & facilè ac citò, quando eduntur, per aluum descendunt. Dioscorides etiam omnium decocto olere aluum emolliri tradit. Quod & Horatius annotauit Sermonum lib. 2. Satyra quarta sic scribens:

— Si dura morabitur aluus,
Mugilus, & viles pellent obstantia conche,
Et Lapathi breuis herba.

- Breuiem autem appellat Lapathi herbam, priùs quàm caulis enatus fuerit decerptam; quo tempore esui potissimùm idonea est. Editur autem hæc cocta, sed minùs quàm Beta vel etiam Spinachia suaui: succum verò ingenerat humidum, mediocriter crassum, & parum alimenti conferentem.
1. Oxylapathi autem folia cum frigiditate reficcant: semina verò huius, tum & satiui, ac etiam Oxalidis cum tenuitate quadam substantiæ refrigerant, valdè reficcant & adstringunt. Contra dysenterias, cœliacos affectus, ventriculi ex bile subuersiones & fastidia, tum & aduersus scorpionum ictus, vt Dioscorides refert, bibuntur. Profunt & sanguinem spuentibus addita acacia, auctore Plinio.
4. Oxalis haud dubiò refrigerat, & potenter reficcit: quia verò acida, etiam lentos humores incidit. Huius succus æstiuis mensibus multorum cibariorum vtile condimentum est, ac palato gratum. Ventriculum æstuantem refrigerat, appetentiam ciborum excitat, Iocinoris calorem contemperat, obstructions eiusdem aperit. Folia decoctis (quorum aduersus febres vsus) vtiliter adduntur.
6. Similis facultate Oxalis rotundioris folij est, quam, vt diximus, Romanam cognominant.
7. Nec inferioris facultatis paruula illa Acetofella est, quæ etiam magis reficcit.
1. Radices Oxylapathi, satiui Lapathi, & Oxalidis ex aceto decoctæ, & per setaceum transfusæ, scabies, impetigines, & pruritus curant, si affectis partibus illinantur; præsertim butyro per decoctionem nigrefacto, aut oleo ex Lauri baccis, & Zinziberis nonnihil additis. Dioscorides hoc & crudas radices posse refert: & earum ex vino decoctum dentium auriumque dolores mulcere, si eo oscolluatur. Decoctum autem harum etiam scabies ac pruritus collutione mitigat; quod & balneo radices præstant. Feruntur verò eadem ex vino decoctæ portione

tionem

tione regio morbo mederi, & corporis colorem emendare: ex aceto coctas lieni impositas prodesse: cum vino verò strumas ac parotidas discutere; quod & vinculo collo appensas præstare quidam nugantur: in pefso muliebres fluxiones tritæ & appositæ sistunt.

Hydrolapathi autem radix aluum sumpta mouere fertur: quod tamen nobis comper- tum affirmare nequimus.

De Tota bona. CAP. XXVI.

Tota bona.

TOTA bona recentioribus dicta, Lapathi ab iisdem generibus annumeratur. Caules hæc edit complures crassos, foliosos, pedales, vel paulò altiores; cuius ramulis fursum versus herbacei racemosi adhærent flosculi, ac deinde semina Atriplicis æmula: folia, quæ longis inniuntur pediculis, lata sunt & acuminata, forma quodammodò foliorum Ari, sed candida, & veluti tenui farina resperfa: radix crassa in plures quandoque diuaticatur, colore veluti Oxylapathi interiùs lutea.

Incultis locis, ac sæpenumerò ruderatis, secus vias, veteres muros, & agrorum sepimenta frequenter reperitur.

Iunio ac Iulio præcipuè cum flore viget.

Recentiori ætati Tota bona dicitur: Belgis *Algoede* & *Lammekens oort*: Anglis *English Mercurp*. Sunt qui suspicentur *χρυσολαχανον*, id est, aureum Olus esse: sed *Chrysolachanon* Atriplicem esse diximus, nisi quis velit Plinij illud *Chrysolachanon* esse, quod in Pineto Lactucæ simile nasci refert lib. XXVII. cap. VIII. Germanis *Schmerget* vocatur, & *Guter Henrich*, id est, Bonus Henricus, à singulari quadam vtili facultate: veluti & perniciosam quamdam, *Malum Henricum* appellant: quam *Conrardus Gesnerus* in *Quadrupedum* historia cap. de Boue his describit verbis:

Prouenit apud nos (in Heluetia) noxia quedam herba, à qua non solùm ipsi boues abstinent, sed etiam gramine circumcercà nascente, licet eodem equi vescantur. Rustici quidam apud nos *Malum* florem, alij *Malum Henricum* appellant (*Ægolethron* esse existimo.) Caulis ei albus, pedalis, solidus, & substantia quadam humida molliqùe infarctus: flores hirsuti, purpurascens, in spicam congesti, vt in Testiculo canis ferè: semine rotundo instar *Milij*, gustu subastringente: radice altissima, nodis quibusdam exasperata, & veluti squamata, longissima, ad quinque vel sex cubitos descendente: quamuis rarò integra effodiatur. Recens planè frigida humidaqùe tactu percipitur. vites vicinas corrumpit & frigore suo lædit. Hæc *Gesnerus*.

Sed vt ad Bonum Henricum siue Totam bonam redeamus, calida & sicca hæc moderatè est, & vnà abstergens atque expurgans.

Folia cum oleribus cocta atque esitata, lubricam reddunt aluum: eadem concisa aut contusa, recentia vulnera imposita vniunt: sordida verò ac vetera, tum & eiusmodi vlcera expurgant, & vermes, si qui in ipsis enati fuerint, interimunt.

Plinius *Chrysolachanon* quod in Pineto nascitur, sanare ait neruos incisos, si confestim imponatur. Hoc autem si Tota bona præstare queat, non abs re, nec temerè nomen suum adepta est.

De Malua, & primùm de hortensi.

CAP. XXVII.

MALVÆ genera complura sunt: ex quibus satia siue hortensis vna est, reliquæ siluestres Maluæ sunt.

Satia siue hortensis Malua folia ampla & rotunda promit, in virore albicantia, asperiora & maiora quàm siluestris: caulem siue scapum rectum, simplicem, quatuor aut quinque cubitos non rarò altiore, cui præter inferiora folia flores è pediculis breuibus adhærent, ma-

Malua hortensis.

Malua hortensis multiplici flore.

iores multò quàm siluestris, alioqui forma non admodum dissimiles, quandoque simplices, & quinque tantummodò foliorum, frequenter verò multiplices, colore aut candidi, aut rubentes, eoque modo saturato, aliàs purpuræ modò relucente, non rarò verò omnino diluto. His succedit orbiculus rotundus inftar placentæ ex multis tunicatis seminibus planis coagmentatus: radix longa, albida, lenta, ac flecti facilis, altè descendit.

In hortis feritur, temerè alibi quæritur.

Altero anno à quo sata est, caulem profert, ac flores Iulio aut Augusto facit: semine perfecto caulis inarescit: radix subinde aliquot annis restat, Vere nouo noua folia promens.

Plinij locus emendatus Μαλάχη Græcis dicitur, & ad differentiam alterius, *μαλάχη κηπευτή*, id est, Malua hortensis: à nonnullis verò Rosa ultramarina, & Rosa hiemalis. Atque hæc illa est Rosa, quam ex Maluaceo caule fundi, Plinius lib. XXI. cap. IIII. tradit: folia oleracea (perperam in plerisque exemplaribus, Oleæ, aut Oleacea) habens, quam Mosceuton vocant. Germanis *Warten Wappen / Herbströse / Ehrenrose*: Belgis *Winter Roosen / Herft Roosen*: Gallis *Rose d'outre mer, Maulue de iardin, ou cultivée*: Anglis *Wolp Rose*.

Appellari verò istam Maluam aliis quibusdam nominibus inter spurias Dioscoridis voces reperitur: vt à Pythagora *ἀνθεμα*, à Zoroastre *δεδεσμα*, ab Ægyptiis *χοκορής*, ab aliis *αἰγός* *αὐλῆν*, id est, capræ splen, aut *ἕρα μύος*, id est, vrina muris.

Calida autem moderatè hortensis Malua est, & humida quoque, sed paulò, quàm siluestris, minus: glutinosam similiter vt illa substantiam habet, quæ in flore, semine, ac radice manifestior.

Florum huius Maluæ decoctum, præsertim rubentium, superfluentes muliebres menses sistit, si in vino rubro decoquantur, & alia quædam eò facientia addantur.

Folia, radices, & semina, omnia possunt quæ siluestrium, quarum frequentior & familiarior est vsus.

De Malua siluestri. CAP. XXVIII.

- I. SILVESTRIVM Maluarum vna folio est lato, rotundo simili, sed tamen anguloso, per circumferentiam leuiter crenato, glabrò, læui, ac virente: caules subinde emittit plures, rotundos, quandoque bicubitales vel altiores; circa quos præter folia, flosculi in mediocris longi-

Malua siluestris procerior.

Malua siluestris pumila.

Malua crispa.

longitudinis pediculis, ex dilute purpureo rubentes; quibus succedit & placentæ instar orbiculus, Lupino non maior, ex pluribus congestus feminibus: radix albida, longa, mediocris crassitudinis.

Altera humilior est: cauliculi huius tenues non erecti assurgunt, sed procumbentes quasi repunt: folia rotundiora, sed minora, ambitu tenuiter incisa: flosculi exigui & albi: seminum orbiculus paruulus: radix albida, crassa, & longa est.

Maluæ item species quædam procera, & erecto caule: folia cuius rotunda, læuia, dilute virentia, per circumferentiam crispa sunt: flosculi minuti, albi: radix haud magna.

Arborefcens verò & quædam Malua est, ad VIII. aut X. cubitos assurgens: caule, aut potius caudice recto, foliis viduo, brachij crassitudine, qui fastigio instar arboris in alas diuisus, folia profert rotunda, mollia, læuia, virentia, maiora quàm prioris siluestris Maluæ: flosculi saturata purpura rubent, medio nigri, à quo & striæ quædam nigre ascendunt: radice firmatur satis valida, sed fibrosa.

Siluestris Malua prior incultis locis exit, solo tamen fecundo, non sterili, iuxta vias, hortorum sepimenta, agrorum margines, locis nonnihil humentibus.

Proxima non rarò in ruderibus, ac aliis perinde incultis ac neglectis locis reperitur.

3. 4. Reliquas duas non memini me alio quàm in hortis loco videre.
Maluæ agrestes à Iunio mense in multam ætatem flores proferunt, intereà & semen earum ad maturitatem peruenit.
1. Siluestris Malua Græcis *μαλάχη ἀγρία* dicitur: à Dioscoride verò *μαλάχη χειρσαία*: à nonnullis *ἀκοπος*, quasi doloris mitigatiua: item & *ἡλιοςέφος*, Oliriaca: Germanis *Bappeln*: Brabantis *Malue*, *Aicesiæns* *τριπτ*: Italis & Hispanis *Malua*: Gallis *Maulue*: Anglis *Mallow*: Bohemis *Stijz*.
2. Huius alteram speciem plerique Maluam Pumilam nominant, Belgæ *Cleyn Maluwe*/ Galli *petite Maulue*.
3. Tertiam Crispam cognominant.
4. Quarta à Theophrasto *δενδρονμαλάχη*, hoc est, arborescens Malua.
Moderatum autem & tepidum quemdam calorem cum humiditate siluestris Malua obtinet: succus eius lentus ac glutinosus est. Satiuæ autem hæc præferenda est, vt apud Athenæum Diphilus Siphnius rectè sentit, qui apertè agrestem Maluam meliorem esse hortensî refert: tamen si Dioscorides hortensem præferat, in quo nec ei nec Galeno accedendum: nam siluestris haud dubiò esui aptior, ac suauior est. Inter olera autem hæc non postremo est loco: commendatur ab Hesiodo:

Νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσω πλέον ἡμῖν πάντες,
Οὐδ' ὅσση ἐν μαλάχῃ τὴ καὶ ἀσφοδέλω μέγ' ὄνειαρ. id est,
Stulti, neque sciunt, quantum plus dimidium sit toto,
Neque quam magnum in Malua & Asphodelo bonum.

In hanc sententiam & Horatius Epodon Ode secunda scribit:

— & graui Maluæ salubres corpori.

Nutrit autem Malua, vt Galenus ait, mediocriter: succum verò ingenerat crassiorẽ, aluum reddit lubricam, ac duram emollit: faciliẽ autem descendit, non solum quòd humida, sed & quia glutinosa.

Folia Maluæ aduersus omnes aculeatos ietus scorpionum, vesparum, apum, & similium efficaciacia sunt si imponantur: his verò tritis cum oleo prius peruncti, etiam (vt Dioscorides ait) non feriuntur. Achoras, furfures, omnesque in cute asperitates cum vetere oleo (Dioscoridis exemplaria quædam perperam *μῆ βεου* habent) imposita sanant. Erysipelatis & ambustis utiliter quoque adhibentur. Intestinarum rosiones ac dolores, foliorum, tum & seminis & radicum decoctum per clysterem infusum sedat: vteri verò durities inessu mollit, quod & ipsa Malua in cibo assumpta efficit. Datur & succus parturientibus, vt partum faciliorem reddat, aut ex vino decoctum. In summa, vesicam, renes, intestina, thoracem, & pulmonem iuuat.

De Althæa. CAP. XXIX.

1. MALVÆ & quædam agrestis species Althæa est, sed albida mollis & lanuginosa: folia similiter lata sunt, nonnihil acuminata, ambitu modicè serrata: caules rotundi erecti, binum frequenter cubitorum, vel altiores: flores vt siluestris prioris Maluæ, non tamen rubentes, verum candidi, aut ex albido dilutè admodum purpurascens: seminum orbiculus qualis & illius: radix crassa, lenta, intus albida, & viscido lentoque succo prædita.
Pinguibus ac humentibus gaudet: iuxta serobes & lentè decurrentes riuulos ad pratorum margines nascitur.

Flores Iulio & Augusto mensibus vigent: radix viuax singulis annis primo Vere regerminat, quæ & vel tunc, vel Nouembri mense colligi potest.

Ἀλθαία & *ἰβίσκος*, aut *ἰβίσκος* Græcis appellatur: à nonnullis *ἀρισθαία*: Latini Althææ & Ibisci nomina seruant: Officinæ Bismaluam ac Maluauiscum, quasi Maluam Ibiscum dicunt. Germanis *Ybisch*: Belgis *Witte Maluwe*/ *Witten Quenst*: Italis ac Hispanis *Maluauisco*: Gallis *Guimaclue*: Anglis *Warthe Mallowe*.

2. Althææ verò & peregrina quædam species, apud Belgas tantummodò hortensis, occurrit, ex albido hæc virescens, minus quàm prior incanescit. caules eius crassi, rotundi: folia mollia, inferiore parte albidiora: quinque foliorum flos, maior quàm Althææ, dilutè in rubro purpureus, aut ex albido purpurascens, stamine, vt reliquis Maluis, medio: fructus haudquam planus, sed tuberosus, rotunda ferè ac globosa, quinquangulari tamen specie: radix qualis Althææ.

Nonnulli hanc Sidam esse voluerunt, sed Sida aquatilis est stirps, capite quàm Papaueris maiore, vt Theophrastus testatur, qualis non hæc Althæa. Quæ autem de Sida Theophrastus lib. IIII. scripta reliquit, in hunc modum se habent:

Sida.

Sida forma Papaueri similis est, nam & Cytinodes caput superius gerit, verum maius, magnitu-

Althæa, Ibisus.

Althæa hortensis siue peregrina.

gnitudine tantæ amplitudinis quantæ pomum, non nudum, sed candidis iuxta ipsum membranis, super quæ folia foris herbacea, numero quaterna, similia Rosarum alabastris adhuc in calyce contentis. apertum caput grana rubra ostendit; figura non vt Mali punici, sed orbiculata, exigua, nec multò Miliò maiora: succum aliquatenus aquosum veluti Tritici reddit: maturefcit æstate, pediculo paruo annectitur: flos Rosæ calyci similis, sed maior & duplex ferè magnitudine. Hunc itaque & folium supra aquas emicare affirmant: & mox, vbi defloruerit flos, fructum formatum magis in aquam declinare, demumque terram attingere.

Nasci autem hanc in lacu Orchomenio Athenæus testem citans Theophrastum refert, & oues frondibus vesci, germina verò sues comedere. Theophrastus in hoc lacu tria fructi ficæ proditum ait, Sidam, Boutomon, & Phleon.

Moderatè autem calida Althæa est, sed sicciòr quàm ceteræ Maluæ: ficciòres verò huius radices & semen, ac partium tenuiorum, vt quidem Galenus.

Folia digerendi, laxandi, & dolores mitigandi, & concoquendi vim obtinent. Fomentis, tum & cataplasmatibus ad lateris, calculi, ventris, vesicæque dolores ac cruciatus vtiliter admiscuntur: in balneo etiam dolores omnes leniunt. Decoctum eorum idem præstat, si bibatur, quod & non modò dolores ex calculo sopit, verum & ad ipsius faciliorem descensum ac exitum confert.

Radices & semina ad eadem proficiunt. Iuuat verò & dysentericos radicum decoctum, non quidem adstringendo, sed torsiones rosionesque mitigando: non enim adstrictionem vllam habent; tamen Galenus aliter sentiat. Additis verò & adstringentibus, vt Bistortæ, Tormentillæ, aut similibus radicibus, dysenteriam curant.

Muccago radicum omnibus oleis, vnguentis, emplastris laxantibus & dolorem sedantibus vtilissimè admiscetur.

De Abutilo. CAP. XXX.

ABUTILON caule assurgit rotundo, duriusculo, ramoso, duos aut tres cubitos alto; quem cum suis alis folia conuestiunt lata, subrotunda, sed acuminata, albida, mollia, tenuissimè hirsuta, Cucurbitinis similia, è longiusculis pediculis dependentia: Flores è foliorum ac ramulorum sinibus exigui lutei: fructus rotundi, nigri, crispi, ex multis paruis siliquis cohærentes; in quibus & semen nigricans: in ramulos tenues radix diuarcatur.

Abutilon.

Theophrasti
locus
suspectus.

1.

Alcea vulgaris.

2.

Cannabis
silvestris.

Peregrinum Belgio est, nec alibi quàm in hortis conspicuum olim fuit.

Solet sub finem æstatis florere, quod erat Martio aut Aprili satum.

Abutilon nominant, nec repugnat ei quod Auicenna cap. xxix. simile Cucurbitæ (scilicet folio) esse scribit, & Abutilon ac Arbutilon dici. Videtur verò & nonnullis Althææ hæc esse illa, cui Theophrastus lib. ix. De historia stirpium, florem tribuit μέλιλον, hoc est, Melini siue lutei coloris: nam vulgò notæ Althææ non luteus sed albidus est flos. Sed potest Theophrasti exemplar, quod multis locis vitiosum, & hiatus multos habet, & hoc loco mendo non carere: quamobrem non facile fuerit hæc Theophrasti Althæam affirmare, præsertim cum tantum lentoris etiam Althææ radici Theophrastus tribuere videatur, ut aquam condensare queat, si trita huic iniiciatur, quod vulgaris Althææ radix omnino potest; Abutili verò minimè.

Abutilon autem Auicenna ait vtile haberi vulneribus recentibus, & conglutinare ac consolidare ea statim.

De Alcea. CAP. XXXI.

SILVESTRIS quoque Maluæ species Alcea est: caules huius rotundi, erecti, cortice conuestiuntur lento, & qui in stamina etiam diduci queat, veluti Cannabis: folia circa hos virentia, profundis incisuris in quinque particulas dissecta: flos qualis silvestris Maluæ: orbiculus placentæ instar & confimilis: radix proluxa, mediocris crassitudinis, intus albicat.

Huius verò & alia quædam species minor, sola magnitudine differens: cetera respódent.

Incultæ amant loca, agrorum margines, scrobesque aquas non habentes.

Vnà cum silvestribus reliquis Maluis florent, ac semen proferunt.

Alceam Græci eadem quoque voce ἀλκία nominant: à nonnullis nostræ ætatis Herba Hungarica, & Herba Simeonis dicitur: Germanis *Sigmars fraut*: Italis *Malua saluatica*: Hispanis *Malua montesina*: Belgis *Digmaerts cruyt*: Gallis *Guimaulue saulnage*.

Dicitur verò & eadem κάναβις ἀγρία, siue Cannabis silvestris, quòd videlicet ex cortice eius, Cannabino persimili, funes intorqueri queant. Describitur tamen & quædam Cannabis silvestris à Dioscoride. Sed qui volet diligenter expendere & Alceæ & Cannabis silvestris descriptiones, mox vtramque vnus esse stirpis facile agnosceret.

Cannabis silvestris, inquit, virgas habet Althææ similes, minores & nigriores: folia nigriora & asperiore: florem Lychnidis: semina & radices Althææ. Quæ descriptio ipsi Alceæ

Alceæ vel maximè respondet: caule foliisque non albicat, sed viret, atque idcirco vtraque nigriora quàm Althææ: hos qui est agrestis Maluæ primæ, & Lychnidis fatiæ, & siluestri Rotæ comparari potest: reliqua Althææ similia perhibentur. Quid ergo restat, nisi vt Cannabis siluestris & Alcea eadem sit stirps, à Dioscoride bis sub diuersis nominibus descripta? præsertim cum & ipsa Alcea cortice conuestiatur Cannabino simili, vt prius scripsimus, & Dioscorides etiam referat.

Alcea autem veluti glutinosum lentorem quemdam obtinet, ita quoque ad Maluarum facultatem accedit, media, vt apparet, inter siluestres Maluas & Althæam. Radices dysentericis & ruptis cum vino aut aqua potæ medentur, Dioscoride & Paulo Ægineta auctoribus.

De Alcea vesicaria. CAP. XXXII.

Alcea vesicaria.

Sabdarifa.

DIFFERT hæc à præcedente Alcea: cauliculis autem exit rotundis, ramosis, haud firmis, sed facile collabentibus: foliis verò altis incisuris dissectis, per margines crenatis, læuore, splendore, ac colore, tum & quadamtenus forma ad fatiui Acanthi accedentibus, sed tamen minoribus multò: flores pulchri, Maluaceis similes, subalbidi, sed medio ac umbilicum versus eleganti colore nigricant, è quo auri lutei coloris stamen eminet: aperiuntur hi tribus aut quatuor horis post Solis exortum: hora vna aut sesquihora vigent: relinquuntur post florem folliculus patens, in quo capitulum rotundo longius, hirsutum, semine intus paruo ac nigricante: radix mediocris longitudinis fibras emittit.

In Atrebatum ac Morinorum finibus iuxta agrorum margines reperiri ac sponte progigni fertur: Italiæ ac aliis prouinciis haud incognita.

Eodem & nascitur & perit anno.

Alcea vesicaria haud perperam dici potest: plerique Venetam cognominant: alij Maluam Theophrasti nuncupant: sed Theophrasti Malua à vulgari haudquaquam diuersa est. Matthiolus pro Hypecoo depingere videtur, cum quo nihil habet vel similitudinis vel affinitatis. Hypecoon foliis est, (vt ostendimus) Rutæ: huius verò longè ab iis dissident.

Ad hanc verò non abs re pertinere existimatur Sabdarifa appellata herba, Maluacei quoque generis: cauliculi huius teretes, in nonnullasque alas diuisi, erecti per se consistunt: folia in aliquot

1.

2.

3.

2.

Sabdarifa.

aliquot

aliquot partes dissecta: flores spicato ordine digesti, Alceæ Vesicariæ æmuli, medio videlicet eleganter nigricantes.

Aliunde autem in hortos Belgicos olim illata fuit.

Sed vt ad Alceam Vesicariam reuertamur, folium huius læue, lento succo præditum, ad Maluæ temperiem hanc accedere, & emollientis quoque facultatis esse participem, ostendere videtur. Sed tamen cum nihil compertum habeatur, quid affirmandum?

De Mercuriali.

CAP. XXXIII.

Mercurialis mas.

Mercurialis femina.

MERCVRIALIS duum est generum: mas & femina. Vtrique caules teretes, leues, internodiis aliquot geniculati, dodrante altiores, subinde cubitales, in ramulos distributi: folia circa hos complura, lata, oblonga, acuminata, ad Parietariæ accedentia, sed tamen læuiora, virentiora, ac per margines serræ modo incisa, Ocymi foliis satis similia: radices subsunt fibrosæ.

1. Masculæ è sinu foliorum in breuibus ac tenuibus pediculis bina cohærentia prodeunt femina, ad Aparines & forma & asperitate accedentia, compressiora tamen; in quorum singulis vnicum semen paruum ac rotundum.

2. Feminæ veluti exiguæ spicæ, in quibus racematim muscosi tenues cohærent flosculi, absque fructu, nulloque succedente semine pereuntes.

Reperitur Mercurialis in hortis olitoriis, in vinetis, aliisque locis humentioribus ac vmbrosis, secus hortorum aruorumque sepimenta.

Tota æstate vtraque viget, hieme plurima parte intercidit.

Phyllon
Theophrasti.

Græcis λινόζωστις, item & παρθένιον, καὶ Ἐρμοῦ βοτάνιον: vnde Latinis Mercurialis, à Theophrasto φύλλον. Est tamen & aliud Parthenium, & apud Dioscoridem quoque aliud Phyllon: Germanis Zam Bingenkraut/ Kûhwurz/ Mercurius kraut: Italis Mercorella: Hispanis ac Gallis Mercuriale: Belgis similiter Mercuriael/ & Tam Bingenkraut: Anglis French Mercury.

Mas Theophrasto Græcè ἀρρεγόσιος; femina verò θηλυγόσιος appellatur.

Plinius λινόζωστιν Mercurij inuentum esse refert: ideò, inquit, apud Græcos, Ἐρμοῦ πόναν multi vocant, & apud nos omnes Mercurialem.

At Mer-

Cynocrambe, Mercurialis filuestris.

Impatiens herba.

At Mercurialis calida quidem & sicca temperatura, neutra tamen primum gradum excedit: abstergentem verò præterea obrinet, & (vt Galenus) digerentem etiam facultatem.

Vfus eius in cœnematis hæc ætate frequens, in quibus ad excrementorum aliorumque in intestinis hærentium facilem expurgationem absterfionemque non exiguum potest. Facit etiam ad alui deiectionem in olera aut alias assumpta, non modò excrementa, sed subinde pituitosa ac biliosa expurgans. Dioscorides etiam aquosos humores huius decocto duci posse refert.

Mirum, vt etiam Plinius, quod de vtraque proditur, vt mares gignantur masculam facere, vt feminae feminam.

De Mercuriali filuestri. siue Cynocrambe.

CAP. XXXIIII.

SILVESTRIS Mercurialis alteram satis refert, sed humilior tamen: cauliculi eius tenelli dodrantes sunt: folia quàm alterius maiora: semina veluti masculæ Mercuriali: radix fibrosa, candida, latè sub terra progrediens serpit. Tota herba virosi odoris ingratum redolet.

In siluis ac aliis perinde vmbrosis gignitur.

Viret vigetque eodem, quo altera Mercurialis, anni tempore.

Græcis *κύρια* & *κυροκράμβη*: Latinis Canina, & Brassica Canina, & passim Mercurialis filuestris.

Est tamen & alia *κυροκράμβη*, quæ & *ἀπόκυρον*: de quo lib. III. Pempt. tertia. Germanis *Waldt Dingelkraut*, *Hundspöhl*: Italis *Mercorella bastarda*: Belgis *Wilt Mercuriael*: Gallis *Mercuriale saunage*.

Facultate autem hæc Cynocrambe, siue filuestris Mercurialis alteri respondet: si folia quidem cum cauliculis aluum moueant, & inter olera recipi queant, & decoctæ herbæ ius pituitam, bilem, & aquosa detrahant, vt Dioscorides scribit.

De Impatiens herba. CAP. XXXV.

AD Mercurialis formam ac effigiem accedit quoque Impatiens. Cauliculis hæc affurgit teretibus, glabris ac geniculatis, cubito altioribus, in alas ac ramulos diuisis: folia lata, acuminata veluti Mercurialis, sed tamen teneriora, ac dilutiùs virentia: flosculi è fastigijs pediculorum dependent lutei, antèriùs latiores, in corniculum tenue posteriùs desinentes: succedunt siliquæ teretes, paruæ, Chelidonijs maioris persimiles, quæ vel leuissimo contactu, exiliente maturo semine, in spiras contrahuntur: radix tenuibus fibris coheret.

In Germaniæ, Bohemiæ, Galliæque siluis, tum & alibi reperitur: adolescit citò, ac nimis faciliè in hortis: locis gaudet humidis ac vmbrosis, haud apricis.

Floret

Floret æstate: annua est herba: hiemem non sustinet; semel tamen sata singulis facillè annis renascitur, nisi prius quàm semen maturuerit, fuerit euulsa.

Germani *Springkraut*: Belgæ *Crupdeken* en tuert my niet: vulgò *Noli me tangere*, quòd videlicet vel leuissimum manus contactum siliquæ haud admittant. Qua de causa *Impatiens* dici potest, utpote quæ non patiatur siliquas maturato semine attingi. Plinius lib. XXI. cap. XVII. *Æschinomenen* herbam nominat sic appellatam, quoniam appropinquante manu folia contrahat. Quod si mutare lectionem Plinij integrum foret, & pro dictione *Folia*, *Siliquas* recipere, *Impatiens* hæc *Æschinomene* esset, nam appropinquantibus digitis, siliquas mox, ut diximus, contrahit.

Æschinomena.

Ceterum facultate hæc herba fertur perniciofa, ac inter Deleterias habenda.

De Phyllo Dioscoridis.

CAP. XXXVI.

Phyllon Thelygonon.

DVORVM generum Phyllon est: mas, & femina, veluti Mercurialis.

Assurgit vtrumque Phyllon tribus, quatuor aut pluribus rotundis cauliculis, dodrantalibus: è cuius singulis veluti geniculis bina opposita exeunt folia oblonga, Oliuæ foliis latiora, multò quàm Mercurialis angustiora: radix descendit vnica, non absque adnatis fibris. Mari femina gemina, veluti Mercuriali mascula: femina verò spicæ muticæ ac steriles, veluti femina. Herba verò ipsius & cauliculi & folia, perquam tenui ac exigua molliq̃ lanugine subalbida.

Nec passim, nec vbique obuium Phyllon: in Narbonensi Gallia ac in Hispaniis reperiunt accepimus: in saxosis Dioscorides nasci tradit.

Æstiuus mèsibus & viget & floret Phyllon.

Dioscorides *φύλλον* appellat, & *ελαίόφυλλον*; ad differentiam fortasse Mercurialis, quæ & *φύλλον* à Theophrasto vocatur: describit enim Theophrastus *φύλλον* folio *Ocimi*: quod haudquaquam de isto Phyllo, sed de Mercuriali veritatem habet. Masculum autem Phyllon Dioscorides *ἀρρηνόγονον*; feminam verò *θηλυγόγονον* nominat, iisdem videlicet vocibus, quibus *φύλλον* sui genera Theophrastus distinguit.

Facultatem autem Dioscorides huic Phyllo omnino eam tribuit, quam alteri Phyllo

sive Mercuriali etiam Theophrastus: *Arrhenogonon* videlicet masculi sexus partum efficere; feminam verò feminei adferre, cuius *Crateuam* esse auctorem refert.

De Portulaca.

CAP. XXXVII.

PORTULACÆ duæ sunt: maior ac satiuua vna, altera minor siluestris.

1. Maioris caules non rarò dodrantales, teretes, crassi, subrubentes, succosi, læues, resplendentes, in alas quasdam distribuuntur: folia vncialis longitudinis, latiuscula, crassa, pingua, glabra, virentia, à tergo albidiora: flosculi minuti, pallidè lutei ad annexum foliolorum gignuntur, succedente conceptaculo exiguo herbacei ac virentis coloris, instar ferè dimidij grani hordeacei, in quo semen pusillum nigrum: radix fibras habet.

2. Altera minor cauliculis similibus rubentibus, sed minoribus per humum sternitur: folia priori forma, colore, læuore, crassitudineq̃ respondent, sed minora multò.

In hortis ac eorum areis subactis ac stercoretis commodè prior feritur: solum desiderat lætum, pingue, non aridum.

Altera in semitis hortorum ac vinearum, ac quandoque in petrosis spontè gignitur: rigua & hæc amat loca: semel sata, si ad feminis maturitatem relinquatur, facillè annis aliquot post sequentibus renascitur.

Seri

Portulaca fatiua.

Portulaca siluestris.

Seri potest Martio aut Aprili, Iunio verò ac deinde in Autumnum vsque viget ac viret. Græcè *ἀνδράγγιον* nominant, Latini Portulacam: est tamen & *ἀνδράγγιον* quædam arbor siluestris, quæ vnius litteræ diuersitate Latinis Potulaca dicitur. Germani *Burzel fraut*: Galli *du Poupier*, aut *Pourcellaine* vocant: Belgæ *Porteleque*: Itali *Procaccia*, *Porcellana*: Hispani *Verdolagas*, *Baldroegues*: Angli *Portelain*.

Præter has verò duas eiusdem generis, & aliam quamdam Portulacam, & quidem silue-
stem, à Græcis quoque *ἀνδράγγιον ἀγρίον* nuncupatam, veteres referunt, quæ alio nomine Il-
lecebra à Latinis appellata est. Confunditur autem hæc quandoque cum minore siue silue-
stri Portulaca modò descripta. Neque ab hoc errore pleraque Dioscoridis exemplaria libera
sunt. Nam quòd in Portulacæ siluestris descriptione, Cauliculos manducatos bonum suc-
cum parere, viscosos & aliquantulum falsos esse affirmatur, ad minorem siluestem referen-
dum est. Quod verò sequitur, Vis ei exalfactoria, acris, exulcerans, &c. non huius, sed Illece-
bræ facultas est, de qua nos cap. x. lib. v. Pemptadis primæ. 3.

Iam & Peplis, ab Hippocrate Peplion, à nonnullis quoque Portulaca siluestris appellatur, 4.
Dioscoride teste. Quod nomen idcirco ad Portulacam etiam Plinius lib. xx. cap. xx. sed mi-
nùs rectè transtulit. Plinij error.

Recentior ætas & quamdam superioribus marinam dictam Portulacam annumerat; quæ 5.
cùm fruticosa sit, libro secundo Pemptadis sextæ requirenda.

At Portulaca frigida est, ac tertio quidem ordine, humida verò secundo: siluestris verò
minùs humida. Salsilaginem quamdam cõiunctam habet, quæ in siluestri copiosior apparet.
Cruda non rarò in acetariis etiam sola editur cum oleo, sale & aceto. Æstuantem autem
ventriculum sedat, appetentiam excitat, alimentum autem ab hac corpori exiguum, vitio-
sum, frigidum, crassum, humidumque accedit. Commanducata dentium stupores tollit:
idem potest & succus in ore detentus, & aqua per organa extracta. Quæ & aduersus vermes
pueris commendatur, & valdè utilis est, præsertim si febris adsit: nam & nimium calorem
contemperat, & vermes interimit. Quod quidem salsilagine permixta efficit, quæ & vermi-
bus & putredinibus aduersatur.

KK

STIR-